

**Jihočeská univerzita v Českých
Budějovicích**

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

**VÝUKA REÁLIÍ NA ZÁKLADNÍ
ŠKOLE**

**TEACHING CULTURE
AT MIDDLE SCHOOL LEVEL**

České Budějovice 2006

Vypracovala:

Michaela Š í p k o v á

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Lucie B e t á k o v á, M.A., Ph.D.

Poděkování

Úvodem bych ráda poděkovala PhDr. Lucii Betákové, M.A., Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při vypracování této diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Výuka reálií na základní škole“ zpracovala samostatně a použila jen literaturu a prameny, které uvádím v bibliografii.

České Budějovice, 30. 11. 2006

.....

A N O T A C E

Tato diplomová práce chce být příspěvkem k aktuální diskusi o reáliích a kultuře v jazykovém vyučování, a to především ve výuce angličtiny. Lze rozlišit několik pohledů na výuku reálií, přičemž předkládaná diplomová práce se opírá o současné interkulturní pojetí. V teoretické části jsou uvedena nejrozšířenější označení a vymezení pojmů reálie a kultura a jejich postavení v kurikulárních dokumentech. Praktická část se skládá z rozboru nejpoužívanější učebnice anglického jazyka na základních školách zaměřeného na reálie a kulturu. K této problematice se také vztahuje řízený rozhovor vedený s učiteli základních škol, jehož výsledky jsou zpracovány rovněž v této části.

ABSTRACT

The aim of this work is to be a contribution to the discussion about including culture in language teaching, above all in teaching English. In the theoretical part there are the most common definitions of the word culture and its position in the curriculum. The practical part consists of the analyses of the most used textbook at middle school level concentrated on the content of culture. The guided interview with the teachers is also included in this part followed by the analysed results.

OBSAH

Úvod	7
1. Reálie, kultura a interkulturní vztahy	9
1.1. Vymezení pojmů reálie a lingvoreálie	9
1.2. Různá pojetí reálií	10
1.3. Vymezení náplně pojmů reálie a kultura	11
1.4. Kultura	13
1.5. Interkulturní kompetence	14
1.6. Jazyk v antropologii a sociologii	16
2. Interkulturní komunikace	16
3. Výuka reálií v existujících osnovách	18
3.1. Vzdělávací program Základní škola	19
3.1.1. Podrobnější pohled na výuku reálií v osnovách vzdělávacího programu ZŠ	20
3.2. Vzdělávací program Občanská škola	21
3.2.1. Podrobnější pohled na výuku reálií v osnovách vzdělávacího programu Občanská škola	21
3.3. Vzdělávací program Národní škola	22
3.4. Porovnání vzdělávacích programů	23
4. Výuka reálií v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání	23
4.1. Multikulturní výchova	25
4.2. Porovnání stávajících osnov s RVP	26

4.3.	Názor učitelů základních škol na RVP	27
5.	Reálie a kultura v praktické výuce	27
5.1.	Typy aktivit ve výuce	29
6.	Zhodnocení nejběžněji používaných učebnic z hlediska výuky reálií	44
6.1.	Project English	45
6.1.1.	Typy aktivit obsahujících zeměvědné a kulturní informace	47
6.2.	Shrnutí	51
7.	Vztah učitelů k reáliím a kultuře anglicky mluvících zemí	51
7.1.	Řízený rozhovor s učiteli základních škol	51
7.2.	Výsledky, které přinesl řízený rozhovor s učiteli	53
7.3.	Shrnutí výsledků řízeného rozhovoru	58
	Závěr	61
	Resumé	63
	Bibliografie	65
	Přílohy	68

Ú V O D

Předkládaná diplomová práce se zabývá problematikou reálií s ohledem na posun, ke kterému ve výuce cizích jazyků došlo v posledních letech. Záměr zprostředkovat žákovi především gramatický systém daného jazyka dominoval ve výuce cizím jazykům po několik desetiletí 20. století. Žáci se veškerá pravidla učili zpaměti a překládali texty. Koncem 60. let tato gramaticko – překladová metoda začala z výuky ustupovat. Vystřídala ji myšlenka komunikativního jazykového vyučování, jehož cílem byla schopnost žáků dorozumět se. Ovšem ještě dále se snaží jít interkulturní přístup, který na komunikativní metodu navazuje.

Znalost cizích jazyků patřila vždy k podstatným rysům vzdělanosti. Je nepochybným faktem, že jazyk je vždy úzce spjat se sociokulturním prostředím, ze kterého vychází, jímž se obohacuje a jež odráží. Cizojazyčná výuka rozšiřuje věcné znalosti o životě národa či národů dané jazykové oblasti, o zeměpisných, sociálních, politických a kulturních podmínkách těchto národů.

V případě, že učitel vhodně zařazuje do výuky reálie anglicky mluvících zemí, rozšiřuje všeobecný kulturní rozhled svých žáků a může je využít jako pozadí, na němž prezentuje jiné jazykové jevy. Reálie napomáhají svou zajímavostí a autenticitou ke zvyšování motivace u žáků.

Vhodně zvolenými postupy může učitel vyvolat nejen zájem, ale také své žáky může vést k toleranci a otevřenosti vůči ostatním kulturám.

Učitelé jazyků vždy čelili stejnému problému jako sociolingvisté: pokud se při výuce jazyka příliš soustředí na jazykové

formy a opomenou prostředí a pozadí, na kterém se běžná komunikace odehrává, odtrhnou používání jazyka od reality. Na druhou stranu nutno říci, že pokud učitel klade příliš velký důraz na kulturu a reálie a nezaměřuje se na jazyk jako takový, potom má výuka sklon upadat k povrchnosti a nepoužitelnosti.

Po mnoho století byl jazyk vyučován jako čistě formální systém, ale studenti potřebují kontakt s kulturou a zvyklostmi země cílového jazyka. Nelze souvisle vyučovat jazyk bez přihlédnutí k sociálnímu kontextu.

Ve své diplomové práci se pokusím uvést nejrozšířenější vymezení pojmů reálie a kultura a jejich postavení ve stávajících osnovách i v novém Rámcovém vzdělávacím programu. V praktické části uvedu rozdělení kulturně orientovaných aktivit a ke každé skupině se budu snažit najít vhodné cvičení v některé z nejběžněji používaných učebnic na základních školách. Praktická část bude také obsahovat rozbor učebnice Project z hlediska obsahu reálií a kultury. Nedílnou součástí této práce je také řízený rozhovor s učiteli základních škol, ve kterém jsem si za cíl stanovila zjistit, jak učitelé v cizojazyčné výuce chápou pojem reálie anglicky mluvících zemí, jakou této oblasti přikládají důležitost a s jakou frekvencí se mu ve svých hodinách jazyka věnují. Dále mě bude zajímat, zdali některou s daných jazykových oblastí upřednostňují a jaké metody se jim nejvíce osvědčily při prezentaci interkulturních informací.

1. Reálie, kultura a interkulturní vztahy

1.1. Vymezení náplně pojmu reálie a lingvoreálie

nevede chť v ling
Kramsch (1993: 7) se domnívá, že podle zásady jednoty jazyka a mimojazykových fakt s ním spjatých je třeba respektovat to, že jazykový systém je vždy úzce svázán se sociokulturním prostředím, z něhož jako dorozumívací prostředek vyrůstal, jímž se obohacoval a jež vždy respektoval. Nerespektování této zásady vede k neplnohodnotným náhražkám jazyka, narušujícím proces komunikace. Avšak kulturní zřetele by se neměly stavět nad vlastní dosahování jisté úrovně zvládnutí jazyka.

Ústředním cílem a ohniskem praktického jazykového předmětu je komunikativní kompetence, nikoli poznání zeměvědného prostředí či kulturního dědictví příslušného národa. Učební látka, která spadá do oblasti reálií, leží na pomezí jazykového a výchovně vzdělávacího učiva. Reálie jsou někdy směřovány s lingvoreáliemi, avšak jejich spjatost s jazykem není stejná.

Podle Choděry (2001: 6) reálie slouží svým obsahem hlavně vzdělávacímu cíli. Faktografickou náplní bohatou na informace napomáhají k pochopení souvislostí mezi zeměpisnými, ekonomickými, sociálními a kulturními skutečnostmi cizojazyčné oblasti.

Ale jak již bylo řečeno, cílem výuky reálií je ovšem nejen vštípit žákům věcné znalosti, ale zároveň rozvíjet na této tematice jejich znalosti jazykových prostředků a v neposlední řadě podporovat rozvoj jejich komunikativní kompetence. Jde tedy o cíl, který spojuje obsahovou

stránku učiva s cizojazyčnými prostředky a komunikativními dovednostmi, které zde slouží ke skutečnému přenosu informací.

Rozdíl mezi reáliemi a lingvoreáliemi spočívá v tom, že reálie jsou předmětem příslušných speciálních věd, např. historie, geografie atd., zatímco lingvoreálie se opírají o lingvistiku.

O lingvoreáliích Choděra (2001: 6) říká, že míří k naplnění jazykového cíle, mají polyfunkční charakter, i když jejich hlavním posláním je přispívat od samého začátku výuky k přesnému chápání obsahu (významu) jednotlivých slov i vyšších jazykových útvarů, zvláště tam, kde odrážejí mimojazykovou skutečnost příznačnou pro danou cizojazyčnou oblast. Upřesňují tedy sémantickou stránku jazykových prostředků, zabraňují jazykové interferenci resp. mylné analogii při chápání obsahu dotyčných slov. Mají žáka vést k vědomí, že každý jazykový znak (slovo) může mít různé významy i stylistická zabarvení a že se jeho obsah nemusí přesně krýt s obsahem odpovídajícího výrazu v jeho mateřštině.

1.2. Různá pojetí reálií - PAULDRACH (1992: 9)

KOGNITIVNÍ PŘÍSTUP k reáliím je historicky nejstarší. Jednoznačným cílem tohoto pojetí je osvojit si co největší množství vědomostí a znalostí o zemi, jejíž jazyk je předmětem studia. V popředí stojí kultura (literatura, historie apod.), později se začíná klást důraz i na sociální a politické aspekty země. Zeměvědné znalosti mají větší váhu než ty jazykové, v podstatě se jedná o encyklopedické zprostředkování faktů.

KOMUNIKATIVNÍ POJETÍ koncipuje reálie informačně, ale zároveň se snaží žáka vést k jednání a komunikaci. Úkolem je naučit

se správně chovat a jednat v každodenních situacích a používat v nich adekvátní výrazy.

Reálie mají podporovat nejen úspěch při komunikaci v běžném styku, ale i porozumění všedním kulturním fenoménům. S komunikativní orientací didaktiky cizích jazyků získávají učební obsahy reálií novou podobu. Učební cíle se vztahují na schopnost žáka vytvořit si vlastní postoj vůči cizí kultuře. V tomto přístupu jsou reálie spíše prostředkem k dosahování učebních cílů, které se týkají schopnosti jednat a komunikovat v cílové kultuře.

INTERKOMUNIKATIVNÍ POJETÍ představuje rozšířenou podobu přístupu komunikativního. V popředí jsou i zde komunikativní dovednosti a jejich využití při zvládnutí každodenních situací, navíc ovšem interkomunikativní pojetí chápe učení se cizím jazykům jako kontakt s odlišnou sociokulturní společností, který může velmi významně a trvale ovlivnit mínění a postoje žáka.

Není pouze zprostředkovatelem informací, vědomostí a znalostí, ale snaží se u žáků rozvíjet ty strategie a dovednosti, které jsou důležité ve styku s cizí kulturou. Základem je poznatek, že schopnost dorozumění mezi příslušníky různých kultur znamená více než korektní a gramaticky správné používání cizího jazyka. Důraz se klade na myšlenku výchovy k toleranci.

1.3. Vymezení náplně pojmů reálie a kultura

Současná moderní didaktika rozumí pod pojmem reálie nejen informace o zemi, ale i poznatky týkající se interkulturního chování, jednání a způsobu vyjadřování. Je velmi důležité seznamovat žáky s interkulturními odlišnostmi, aby se mohli patřičně dorozumět

s příslušníky jiné kultury a v neposlední řadě také proto, aby získali respekt a pochopení pro zvláštnosti jiných společností.

Do cizojazyčné výuky tedy vstupují nové cíle. Dříve učitel cizího jazyka dosáhl svého cíle, dosáhl-li jeho žák jazykové kompetence. Avšak v dnešní době je cílem jazykového vyučování získání kompetence komunikativní, tedy „dovednosti správně a vhodně se vyjadřovat ve vztahu k prostředí, partnerovi, situaci a dalším aspektům komunikace“ (Aignerová, 2001/2002: 1) a kompetence interkulturní, tj. „znalost interkulturních standardů a rozdílů v založení a chování příslušníků jiného národa a dovednost podle toho přiměřeně reagovat a jednat“ (Aignerová, 2001/2002: 1).

Moderní didaktika na reálie nahlíží jako na dynamický proces a vychází z toho, že není nezbytně nutné a v podstatě ani možné podat žákovi úplné a vyčerpávající informace o cizí zemi. Důležité je upotřebení v praktickém životě.

V českém prostředí je ustálený pojem reálie, méně vžitým názvem je např. zeměvěda, jinak ovšem v této terminologii nejsou nejednotnosti. V anglicky psané literatuře se setkáváme s většími rozdíly, objevují se v ní názvy *life in....*, *facts about....*

Nejednotnost není jen v pojmenování, ale i v obsahu pojmů. V případě čerpání z anglicky psaných materiálů, ve kterých se objevuje termín *culture*, využívám tohoto slova v překladu *kultura*. Termín *reálie* používáme v případě, že je zdrojem český materiál.

V anglicky psané literatuře se také objevuje termín *realia*, který ovšem nepředstavuje ekvivalent pro český výraz *reálie*. Pod pojmem *realia* se skrývají konkrétní předměty používané v běžném životě určité společnosti. Mohou to být např. lístky na autobus, mapa metra či denní tisk.

1.4. Kultura

Na kulturu může být nahlíženo z mnoha různých hledisek a proto je velice obtížné ji vymezit.

Hunnold (1999/2000: 4) nahlíží kulturu jako větší skupinu lidí a s nimi vše, co společně sdílají např. jazyk, historii, zeměpisnou polohu, dále pak vše, čím se vyznačují a co je odlišuje od jiných sociálních skupin, jsou to zvyky, tradice, rituály.

Další pohled nabízí Xiao (2003: 14), který v kultuře spatřuje tři kategorie. První z nich má sociologický rozměr a zahrnuje historický a politický vývoj, geografické hledisko.

Do druhé skupiny Xiao (2003: 14) řadí umění – literaturu, výtvarné umění, hudbu.

Poslední, třetí kategorií je antropologické hledisko, pod které spadají zvyklosti a obyčeje, chování lidí, životní úroveň.

Dále je možné kulturu dělit na „vysokou“, která zastřešuje dějiny, literaturu, vědu a vzdělanost obecně a proti ní stojící „lidovou“ kulturu, kterou představuje masová zábava.

Podle Chastaina (1976: 5) se první skupina zaměřuje na důležité výsledky a přínos společnosti, jde o tzv. „kulturu s velkým K“, tedy společenský, politický vývoj země zahrnující významné osobnosti. Znalosti v této oblasti však nejsou zárukou toho, že žáci získají kompetence, které by jim umožnily chovat se adekvátně v cizím prostředí. K tomu může napomoci znalost hodnot, zvyků, postojů a způsobu života lidí, tedy tzv. „kultura s malým k“.

Domnívám se, že rodilý mluvčí určitého jazyka nemluví pouze svým jedinečným individuálním hlasem, ale skrz tento hlas promlouvá také znalost rodné společnosti a kultury, určité kulturní zkušenosti a z ní

vznikající určité kulturní očekávání. To vše dělá řeč rodilého mluvčího dostatečně srozumitelnou pro další rodilé mluvčí a zároveň tak obtížnou pro ty nerodilé.

To vše může být umocněno tím, že se např. jedná o dospělé, plně společensky začleněné jedince, kteří po dvacet, třicet a více let sdílejí společnou jazykovou minulost a jim vlastní způsob mluvy.

Z toho vyplývá, že i když student cizího jazyka zvládne formy a vzorce jazyka nového, stále ještě může narazit na těžkosti v oblasti, ve které se setká s kulturním pozadím a společenským očekáváním mluvčích nové jazykové komunity.

1.5. Interkulturní kompetence

Pojem interkulturní označuje vztah mezi kulturami, respektive mezi osobami nebo skupinami s rozdílným kulturním pozadím.

Hunnold (1999/2000: 4) rozlišuje dva základní pojmy, které jsou spolu úzce spjaty. Jedná se o interkulturní vzdělávání a učení o interkulturních vztazích.

Počátky interkulturního vzdělávání je nutné začít hledat v USA, které se od počátku vyznačovaly svým multikulturním charakterem. Podpora tolerance a společného soužití přistěhovalců z různých koutů světa byla nutná od samého počátku.

V USA byl mezi 1. a 2. světovou válkou vypracován program intergrace různých národnostních skupin, který se nazývá intercultural education. (Hunnold, 1999/2000: 4)

Koncepty interkulturního vzdělávání byly s postupem času ještě více propracovány a rozšířeny na všechno obyvatelstvo, nejen na

národnostní menšiny. Cílem se stalo pomoci všem lidem při základní orientaci v životě v multikulturní společnosti (Hunnold, 1999/2000: 4).

Dnes se tento termín chápe širěji a má své místo ve výuce cizích jazyků orientované na cílový jazyk (učení o interkulturních vztazích).

V českém vzdělávacím systému je interkulturní vzdělávání, resp. multikulturní výchova (Průcha 2001: 10) poměrně nová a neznámá záležitost. Vyjadřuje snahy o vedení lidí ke způsobilosti chápat a respektovat jiné kultury než pouze svou vlastní. (Průcha, Walterová, Mareš 1998: 11)

Učení o mezikulturních vztazích se zabývá podle Hunnolda (1999/2000: 4)

- jinou kulturou
- vhodnou reakcí na tuto kulturu
- pochopením této kultury
- pochopením a zkoumáním podstaty vlastní kultury
- uvědomováním si odlišností

Pokud nerodilý mluvčí získá kulturní kompetenci cílové jazykové skupiny, nabízí se otázka, jak dalece je povinen se chovat v souladu se společenskými konvencemi této skupiny? Měl by se ze všech sil snažit splynout s prostředím? Za cenu toho, že přestane být sám sebou?

Podle některých to může být nejlepší způsob, jak kulturu cítit, jak jí pochopit a porozumět. Ovšem podle mého názoru není schopnost chovat se jako někdo jiný zárukou toho, že jedinec bude lépe přijímán cílovou skupinou nebo že dojde k vzájemnému porozumění.

Sociálně-lingvistické znalosti a dovednosti mohou velmi napomoci společenské integraci jednotlivce, zaručit ji ale nemohou.

1.6. Jazyk v antropologii a sociologii

Seelye (1988: 12) zdůrazňuje, že společenské obory vždy vycházely z faktu, že jazyk je základním prvkem společenského života. Je jedinečným znakem lidských bytostí. V antropologii byla důležitost jazyka akceptována v minulém století, pevně zakotvilo pravidlo důležitosti zkoumání vztahu jazyk – kultura.

Rozvoj lingvistiky a antropologie ve 20. století je spolu úzce spojen. Antropologové uznávají, že do určité míry může být jazyk zkoumán jako samostatný systém, ovšem souvislé studium vyžaduje interpretaci jazyka s ohledem na společensky determinovaný význam. A naopak pro studium kultury je nesmírně důležité porozumění verbálnímu aspektu. Lingvistika je tedy důležitým nástrojem antropologie. Vzájemné působení těchto dvou vědních disciplín se odrazilo ve vzniku lingvistické antropologie či antropologické lingvistiky.

^{Pedagogika}
Pro pedagogiku jazyků je důležité, že vývoj vede k všeobecnému přesvědčení, že student cizího jazyka by neměl studovat pouze kulturní kontext, to je jazyk a kulturu, ale že by si měl být vědom interakce jazyka a kultury, vztahu jazyk v kultuře a kultura v jazyce.

2. Interkulturní komunikace

Při střetávání a setkávání se lidí z různých zemí a kultur nabývá komunikace nového rozměru, a tak se v souvislosti s učením o

2 dvojí :

mezikulturních vztazích často užívá termínu interkulturní komunikace. Před několika lety byl tento výraz téměř neznámý, dnes je však heslem didaktiky cizích jazyků a předmětem různě označovaných disciplín, např. contrastive pragmatics, intercultural rhetoric.

Rozumíme jí komunikaci v situacích, kdy do vzájemné interakce vstupují lidé z různých národních kultur. Jak spolu tito lidé komunikují, jak na sebe reagují, je ovlivněno jejich kulturou a kulturními vzorci, se kterými se ztotožňují. Konkrétní specifická nedorozumění vznikají v okamžiku, kdy lidé považují svoje kulturní vzorce za obecně platné a přirozené a automaticky podle nich jednájí. Při setkání s jinou kulturou pak posuzují její hodnoty jako špatné, nedokonalé či tak trochu směšné. Dopouštějí se chyby, když posuzují hodnoty cizí kultury měřítky vlastních hodnot.

Základní podmínkou úspěchu v komunikaci je tak pochopení, uvědomění si, že každý člověk je nositelem jiných zvyků, které jsou závislé na podmínkách, kde byl vychován. Ochota vnímat rozdílnosti kultur je základem příjemné komunikace, jejíž podmínkou nemusí být skutečné sdílení hodnot cizí kultury, ale zejména respekt k nim.

Jestliže se setkají lidé, jejichž kulturní vzorce jsou odlišné, pak velmi snadno může dojít k nedorozumění. Lidé nepřikládají stejnou váhu a význam sdělením, vnímají odlišné signály, které jim druhá strana vysílá nebo mylně interpretují vztahy chování.

K takovým nedorozuměním dochází samozřejmě i v rámci jedné kultury, ale mezi kulturami je pravděpodobnost nesprávné interpretace toho, co se v interakci skutečně děje, výrazně vyšší.

Objasním to u obecného příkladu, který se týká různého vnímání času a přesnosti.

„Pojem přesnosti je velmi relativní. To, co vnímají jako přesnost v jedné kulturní oblasti, může být vnímáno jako nedochvilnost v jiných kulturách a naopak jako zbytečné puntičkářství v kulturách dalších. Ve střední Evropě a v anglosaských zemích je např. únosné pětiminutové zpoždění. Ve skandinávských zemích je to však nepřijatelné. Schůzka v 9.00 znamená být na místě přesně v 9.00. Přijdete-li o pět minut později, je to chyba, přijdete-li o pět minut dříve, budete pět minut čekat. V zemích Latinské Ameriky nebo na Středním Východě čas takový význam nemá a i dvacetiminutové zpoždění je přijatelné“. (Bočánková, 1997/1998: 2)

V našich zemích a v Severní Americe navazují dvě osoby vzájemný kontakt tzv. „na délku paže“. V jižních zemích, ale i v Latinské Americe je tato vzdálenost podstatně menší. Potká-li se např. Španěl s Američanem, přiblíží se k Američanovi relativně blízko. Američan, ovlivněn svou kulturou „hledá“ vzdálenost paže a ustoupí zpět. Španěl, řídicí se svými kulturními zvyklostmi jej následuje“. (Hunnold, 1999/2000: 4)

Specifické chování, rituály a způsob mluvení jsou širokou oblastí, v níž můžeme najít množství potenciálních nedorozumění. V každé kulturní oblasti existuje více osobitých zvyků, s kterými se musí žák v cizím jazyce seznámit, aby se později správně a adekvátně zachoval v cizím kulturním prostředí.

3. Výuka reálií v existujících osnovách

V uplynulých letech docházelo v kurikulární oblasti k mnoha diskusím, jejichž výsledkem jsou četné změny. Letošní školní rok by měl být posledním rokem platnosti stávajících osnov. V současné

době učitelé jednotlivých základních škol rozpracovávají Rámcový vzdělávací program a každá škola tak vytváří svůj vlastní vzdělávací program, který bude nabízet svým budoucím žákům. Nicméně v současné době jsou ještě závazné stávající osnovy, a proto jsem se nejprve zaměřila na přístup k výuce reálií, v nich obsažený.

vedoucí mezi jednotlivými programy

3.1. Vzdělávací program Základní škola

Podle osnov vzdělávacího programu Základní škola Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy z 25. 8. 1998, vytváří výuka cizím jazykům na základní škole předpoklady pro budoucí zapojení žáků do vzájemné komunikace mezi národy v rámci Evropy i celého světa. Přípravuje žáky jak k praktickému užívání jazyka, tak k objevování a chápání skutečností, které se nacházejí i mimo oblast zkušeností zprostředkovaných mateřským jazykem.

Z hlediska výuky reálií by vyučovací činnost učitele měla vytvářet podmínky k tomu, aby se žáci seznamovali se základními poznatky z reálií příslušné jazykové oblasti, s nejběžnějšími zvyky a sociálními konvencemi. Dále by si žáci měli rozšiřovat všeobecný kulturní obzor, který je předpokladem k formování postupů vedoucích k vytváření porozumění mezi národy, k pěstování vzájemné tolerance a respektu, k úctě ke kulturním hodnotám jiných národů.

V 1. etapě (4. a 5. ročník) jde především o probuzení zájmu o studium cizího jazyka a první seznámení s některými typickými jevy života a kultury zemí příslušné jazykové oblasti.

Žáci se učí přirozeně a jednoduše reagovat v nejběžnějších situacích každodenního života přiměřených jejich věku.

Ve 2. etapě (6. a 7. ročník) jde již více o osvojování cizího jazyka jako prostředku dorozumívání a prostředku získávání dalších poznatků. O osvojování kultury a reálií v této etapě se v osnovách více nepíše.

Ve 3. etapě (8. a 9. ročník) se žáci ve stále větším rozsahu seznamují s reáliemi dané jazykové oblasti včetně příslušných sociokulturních aspektů.

3.1.1. Podrobnější pohled na výuku reálií ve vzdělávacího programu Základní škola

1. etapa – základní geografické údaje týkající se nejvýznamnějších zemí příslušné jazykové oblasti, známá města, některé kulturní památky, různé zajímavosti ze života dětí, odlišné zvyky apod.

2. a 3. etapa – vzdělávání a kulturní život u nás a v zemi studovaného jazyka s vazbou na některá témata zeměpisu, dějepisu

– závažné celosvětové problémy (nebezpečí rasové, národnostní a názorové nesnášenlivosti)

– další geografické údaje ze zemí studovaného jazyka, navštěvovaná místa, města, oblasti, zvyklosti, každodenní život, základní srovnání v oblasti školství, trávení volného času, bydlení, významné aktuální informace z kulturní a společenské oblasti, seznámení s několika významnými představiteli umění, vědy, politiky apod.

3.2. Vzdělávací program Občanská škola

Vyučování cizím jazykům v Občanské škole tvoří součást všeobecného vzdělávání a je jedním ze vzájemně propojených článků systému všestranně rozvíjejícího osobnost žáka. Významně rozšiřuje nejen jazykovou složku tohoto vzdělání soustavně prohlubovanou výukou mateřského jazyka, ale i všeobecný kulturní rozhled žáků jakožto předpoklad k otevřenosti, porozumění, toleranci a schopnosti chápat a oceňovat kulturní hodnoty nejen svého národa, ale i národů jiných.

Výuka se člení do tří dvouletých navzájem těsně propojených etap:

1. etapa, tj. výuka ve 4. a 5. ročníku, tvoří úvod do cizojazyčného vzdělávání. V tomto období jde především o vzbuzení zájmu dětí o cizí jazyk. Od samého počátku se děti v přiměřené míře seznamují se životem a kulturou zemí příslušné jazykové oblasti i jiných, zejména evropských zemí.
2. etapa zahrnuje 6. a 7. ročník, vyžaduje uvědomělý přístup k osvojování jazyka.
3. etapu tvoří výuka v 8. a 9. ročníku, kdy se žáci ve větším rozsahu seznamují s reáliemi zemí příslušné jazykové oblasti a v uvážlivé míře i s reáliemi jiných, zejména evropských zemí.

3.2.1. Podrobnější pohled na výuku reálií v osnovách vzdělávacího programu Občanská škola

1. etapa – zde je zařazen tematický okruh Země příslušné jazykové oblasti a Česká republika, který zahrnuje základní zeměpisné údaje nejvýznamnějších zemí dané jazykové oblasti, nejdůležitější města a kulturní památky.

2.a 3. etapa – žák by měl být schopný souvisle pohovořit na známá témata, včetně jednoduchých témat týkajících se reálií zemí oblasti studovaného jazyka

- dalším úkolem je osvojit si řešení situací odrážejících odlišnosti způsobu života v zemích příslušné jazykové oblasti a u nás

- v rámci tématického okruhu Země příslušné jazykové oblasti jsou dále rozvíjeny další podstatné údaje týkající se nejvýznamnějších zemí příslušné jazykové oblasti, nejnavštěvovanějších míst a měst, zvyklostí, každodenního života, nejvýznamnějších kulturně-historických památek, umění, vědy, politiky, sportu

- dalším tématickým okruhem je Evropa a svět, kde jsou pokryty styky naší země se státy celého světa, nejzávažnější evropské a celosvětové aktuální problémy, nebezpečí rasismu a národnostní nesnášenlivosti a spolupráce a solidarita při jejich řešení

3. 3. Vzdělávací program Národní škola

Vzhledem k situaci, ve které se nachází většina škol, došel autorský kolektiv programu k závěru, že pro oblast výuky cizím jazykům na druhém stupni nebude vypracovávat vlastní verzi učebních osnov. Osnovy projektu Občanská škola zcela vyhovují potřebám pojetí Národní školy. K tomuto závěru vedla autory snaha nezkomplikovat žákům příliš odlišným způsobem jazykové výuky přestup v rámci školního systému. Tudíž i pohled na reálie a kulturu a jejich výuku je totožný s pojetím Občanské školy.

3.4. Porovnání vzdělávacích programů

Oba vzdělávací programy se v 1. etapě zaměřují především na zeměpisné údaje zemí příslušné jazykové oblasti a chtějí vzbudit u dětí zájem o studium jazyka. Ve 2. a 3. etapě jsou v obou programech představena další geografická fakta, každodenní život a jeho zvyklosti. Oba vzdělávací programy v sobě mají zahrnuto rovněž téma závažných celosvětových problémů, do kterého řadí rasismus či názorovou a národnostní nesnášenlivost. Vzdělávací programy Základní školy a Občanské školy jsou si poměrně podobné a jedním z důvodů může být fakt, že v současné době je běžné, že se lidé stěhují za prací do jiných měst a děti v takové situaci mění školu. Pokud by rozdíly mezi vzdělávacími programy byly ve větší míře odlišné, mohlo by to žákům způsobit potíže.

4. Výuka reálií v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání

V souladu s novými principy kurikulární politiky se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let, které jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). RVP vymezují závazné rámce vzdělávání, pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání.

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je v RVP ZV orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí, z nichž jednou je jazyk a jazyková komunikace, do které se řadí jak jazyk český, tak i jazyk cizí.

Podle RVP má cizí jazyk přispívat k chápání a objevování skutečností, které přesahují oblast zkušeností zprostředkovaných mateřským jazykem a poskytovat živý jazykový základ a předpoklady pro komunikaci žáků v rámci Evropy a světa. Umožňuje poznávat odlišnosti ve způsobu života lidí jiných zemí i jejich odlišné kulturní tradice.

Požadavky na vzdělávání v cizích jazycích formulované v RVP ZV vycházejí ze Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, který popisuje různé úrovně ovládání cizího jazyka. Vzdělávání v cizím jazyce směřuje k dosažení úrovně A2 (podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky).¹

Úspěšnost jazykového vzdělávání jako celku je závislá nejen na výsledcích vzdělávání v jazyce mateřském a v cizích jazycích, ale závisí i na tom, do jaké míry se jazyková kultura žáků stane předmětem zájmu i všech ostatních oblastí základního vzdělávání.

1 Úroveň A2

Společný evropský referenční rámec pro jazyky vymezuje kompetence komunikativní (lingvistické, sociolingvistické, pragmatické) a všeobecné (předpokládající znalost sociokulturního prostředí a reálií zemí, ve kterých se studovaným jazykem hovoří) jako cílové kompetence jazykové výuky.

Úroveň A 2: Rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho/jí bezprostředně týkají (např. základní informace o něm/ní a jeho/její rodině, o nakupování, místopisu a zaměstnání). Dokáže komunikovat prostřednictvím jednoduchých a běžných úloh, jež vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných skutečnostech. Umí jednoduchým způsobem popsat svou vlastní rodinu, bezprostřední okolí a záležitosti týkající se jeho/jejích nejnaléhavějších potřeb.

Co se týče výuky reálií a kultury, je v cílovém zaměření vzdělávací oblasti stanoveno několik bodů, které utvářejí a rozvíjejí klíčové kompetence, přičemž vedou žáka mimo jiné ke zvládnutí běžných pravidel mezilidské komunikace daného kulturního prostředí a rozvíjení pozitivního vztahu k jazyku v rámci interkulturní komunikace.

Na 2. stupni ZŠ se od žáka očekává, že se jednoduchým způsobem domluví v běžných každodenních situacích, dokáže reagovat v běžné konverzaci. Mezi tematické okruhy patří např. člověk a společnost, cestování či sociokulturní prostředí příslušných jazykových oblastí.

4.1. Multikulturní výchova

Důležité místo v RVP zastávají průřezová témata, ve kterých je kladen velký důraz na mezipředmětové vztahy. Jedním z nich je Multikulturní výchova. Toto téma umožňuje žákům seznamovat se s rozmanitostí různých kultur, jejich tradicemi a hodnotami. Na pozadí této rozmanitosti si pak žáci mohou lépe uvědomovat i svoji kulturní identitu.

Multikulturní výchova zprostředkovává poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Rozvíjí smysl pro spravedlnost, solidaritu a toleranci, vede k chápání a respektování neustále se zvyšující sociokulturní rozmanitosti. U menšinového etnika rozvíjí jeho kulturní specifika a současně poznávání kultury celé společnosti, majoritní většinu seznamuje se základními specifiky

ostatních národností. Škola jako prostředí má přispívat k odstraňování nepřátelství a předsudků vůči „nepoznanému“.

Průřezové téma poskytuje žákům základní znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících nejen v české, ale i evropské společnosti.

Rozvíjí dovednost orientovat se v pluralitní společnosti a využívat interkulturních kontaktů k obohacení sebe i druhých. Učí žáky komunikovat a žít ve skupině s příslušníky odlišných sociokulturních skupin, uplatňovat svá práva a respektovat práva druhých, chápat a tolerovat odlišné zájmy, názory i schopnosti druhých. Také učí přijmout druhého jako jedince se stejnými právy, uvědomovat si, že všechny etnické skupiny a všechny kultury jsou rovnocenné a žádná není nadřazená jiné. Učí žáky uvědomovat si možné dopady svých verbálních i neverbálních projevů a připravenosti nést odpovědnost za své jednání.

4.2. Porovnání stávajících osnov s RVP

Začlenění RVP do kurikulární politiky nabízí školám možnost přizpůsobit si do jisté míry vlastní vzdělávací program vytvořený na školní úrovni. Požadavky na vzdělání na 2. stupni Základní školy jsou formulovány ve Společném evropském referenčním rámci pro jazyky. Oproti stávajícím osnovám je jejich specifikace stručnější a co se týče reálií a kultury, není tak konkrétní. Například v 2. a 3. etapě programu Občanská škola je jasně vyjmenováno, že se žáci seznámí s nejnavštěvovanějšími městy a místy, s kulturně historickými památkami či osobnostmi vědy, umění a sportu. Takovéto konkrétní formulace v RVP obsaženy nejsou, což ovšem podle mého názoru

Konstrukce uč. a jazykové vha

nesnižuje kvalitu jeho cílů. Rámcový vzdělávací program se snaží rozvíjet klíčové kompetence a vést žáka mimo jiné ke zvládnutí běžných pravidel mezilidské komunikace v daném kulturním prostředí. Důležitou roli zde hrají průřezová témata, která umožňují žákům seznámit se s rozmanitostí různých kultur a jejich hodnotami. RVP se mi jeví ještě více zaměřený na život v pluralitní společnosti než osnovy, protože nechává učitelům prostor reagovat na změny probíhající v globálně orientované společnosti.

4.3. Názor učitelů základních škol na Rámcový vzdělávací program

Všichni učitelé, se kterými jsem na základních školách vedla řízený rozhovor o výuce reálií a kultury se vyjádřili shodně v tom smyslu, že Rámcový vzdělávací program se jim jeví jako velice přínosná změna, která je ovšem momentálně značně vytěžuje. Nejobtížnějším úkolem se pro vyučující stalo vytváření průřezových témat na školní úrovni. Právě v této oblasti je částečně soustředěna i výuka kultury a reálií a učitelé anglického jazyka více či méně úspěšně spolupracují s vyučujícími zeměpisu, dějepisu nebo občanské nauky.

5. Reálie a kultura v praktické výuce

Po mnoho let se výuce kultury a reálií nevěnovala pozornost. Ovšem v posledních letech se toto téma stalo poměrně módní záležitostí a stále více lidí po celém světě si uvědomuje důležitost zapojení reálií a kultury do jazykových vzdělávacích programů. Odborníci v této oblasti zdůrazňují potřebu zvýšení kulturního

povědomí u studentů cizích jazyků. Cílem je rozvoj tolerance, schopnost pohledu na kulturní stereotypy jiných zemí, rozšíření všeobecného kulturního rozhledu žáků a v neposlední řadě také zvyšování motivace u studentů, k němuž realie a kultura napomáhají svou zajímavostí a jedinečností.

Učitelé angličtiny jako druhého nebo cizího jazyka v anglicky mluvících zemích už po dlouhou dobu rozpoznávali potřebu přibližovat studentům jazyk a způsob života v hostitelské zemi.

Nabízí se opravdu mnoho důvodů, proč by učitelé cizích jazyků měli zahrnovat realie a kulturu do výuky a proč by si měli být vědomi důležitosti mezikulturních vztahů.

Zde jsou nejvýznamnější z nich (Tomalin, Stempleski, 1993: 13)

- Rostoucí počet studentů, kteří cestují za studiem jazyka do zahraničí, s sebou přinesl znaky, které se odrazily v pohledu na obsah učební látky. Byla zdůrazněna potřeba bližšího pohledu a podrobnějšího vysvětlení mezikulturních rozdílů.
- Dalším faktem, který přiměl učitele cizích jazyků klást větší důraz na výuku kultury, je neustále narůstající migrace obyvatel celého světa.
- Studium v oblasti pragmatiky také zvýšilo uvědomění, že interkulturní komunikace je do značné míry ovlivněna očekáváním závislejícím na kulturním pozadí jedince.
- Zásadní vliv byl přiznán také neverbálním aspektům komunikace, jako je například mimika, gestika, haptika či proxemika.

Ačkoli je velmi obtížné vytvořit osnovy pro výuku vedoucí k získání interkulturní kompetence, v roce 1988 poskytl ~~Ned~~ Seelye (1988: 12) jakýsi rámec pro získání dovedností na tomto poli.

Zároveň vytyčil sedm základních cílů:

1. Pomoci studentům pochopit, že chování lidí je podmíněno jejich kulturním pozadím.
2. Pomoci studentům pochopit, že např. věk, pohlaví, příslušnost k určité společenské třídě nebo místo, na kterém člověk žije, ovlivňuje způsob chování a mluvení lidí.
3. Pomoci studentům poznat běžné, konvenční chování v běžných situacích v cílové kultuře.
4. Pomoci studentům seznámit se s kulturou ovlivněnými konotacemi slov a frází v cílové kultuře.
5. Pomoci studentům rozvíjet schopnost hodnotit cílovou kulturu.
6. Pomoci studentům rozvíjet dovednost lokalizovat a organizovat informace o cílové kultuře.
7. Podporovat u studentů jejich zvědavost zaměřenou na cílovou kulturu a vést je k empatii k jejím obyvatelům.

5.1. Typy aktivit ve výuce

Handwritten notes:
Nijib' word k typem
aktivit
Hry - pro každého, učebn. zadání

K seznámení žáků s reáliemi můžeme zvolit např. formu hry. Hra, kterou se pokusím vysvětlit, je vhodná zejména pro menší skupinu žáků a vyznačuje se tím, že ponechává velký prostor žákovské fantazii, kreativitě a spontánnosti.

Žákům nenásilnou formou zprostředkovává jazykové reálie anglicky mluvících zemí a současně nacvičuje schopnost žáků formulovat své myšlenky v cizím jazyce písemně. Každý hráč má tužku a papír. Učitel zvolí jedno slovo, přísloví, rčení aj., které napíše na tabuli. Úkolem hráčů je dané slovíčko samostatně definovat, napsat, co asi znamená a vytvořit k němu i příkladovou větu. Při prvním seznámení žáků

s pravidly hry je vhodné přečíst nějaký vlastní výklad slova jako vzor, aby žáci věděli, co se po nich vyžaduje.

Žáci většinou slovo neznají, ale pokud se objeví žák, který jeho význam zná, hra smysl neztratí, je ještě zajímavější. Po určité době učitel výsledky práce žáků vybere, zamíchá a vloží mezi ně i správné vysvětlení. Poprvé přečte všechna řešení bez komentáře, podruhé čte první formulaci a současně se ptá, kdo z žáků přečtenému vysvětlení věří, kdo si myslí, že odpovídá skutečnosti (učitel si zapisuje, kolik žáků se přihlásí) u každé varianty. Délka hry závisí na počtu odpovědí. Žák, kterému se podařilo oklamat nejvíc spolužáků, tzn. žák, jehož popis byl nejvěrohodnější, obdrží tolik bodů, kolik žáků věřilo jeho odpovědi. Nakonec učitel sdělí odpověď, která je správná. Hráči se tak hravou formou dovědí význam nového slova.

Velmi dobrým zdrojem pro čerpání aktivit zvyšujících kulturní povědomí žáků je kniha Cultural awareness, jejímiž autory jsou Barry Tomalin a Susan Stempleski (1993: 13). Podle jejich názoru by se reálie a kultura měly ve výuce objevovat pravidelně a pracovat by se s nimi mělo systematicky. Proto rozdělili činnosti a aktivity, které je možné uplatnit v hodinách cizího jazyka do sedmi skupin, které zde vyjmenuji a u každé skupiny se pokusím uvést názorný příklad.

I. Rozpoznávání kulturních znaků a symbolů

Tomalin a Stempleski (1993: 13) uvádějí jako hlavní cíl těchto aktivit přiblížení typických znaků cílové kultury a rozšíření povědomí o všeobecně známých pojmech u lidí, kteří žijí v kulturně odlišné společnosti. V každém kulturním prostředí je člověk obklopen mnoha symboly a znaky, které ho provází každodenním životem.

Kromě seznamování se s těmito symboly cílové kultury je důležité i uvědomění si typických znaků domácího kulturního života a možné porovnání s cílovou kulturou.

Praktická ukázka 1

Praktický příklad, který lze zařadit do této skupiny aktivit jsem našla ve třetím dílu učebnice Project. Jedná se o dvoustránku věnovanou Londýnu (příloha č. 1). Na sedmi fotografiích jsou představena známá, pro Londýn tak typická místa. Vypráví o nich mladá dívka, která popisuje, jak v Londýně strávila víkend s rodiči a o každém ze symbolů hlavního města Spojeného království prozrazuje několik zajímavostí. Ještě předtím než začnou žáci číst o významných londýnských místech, by je měl učitel vyzvat, aby se sami pokusili říct, zda některé z dominant Londýna znají, jestli o nich něco vědí nebo zda případně některé z nich dokonce sami navštívili. V tuto chvíli se může rozvinout živá diskuse, která by se rovněž dala zařadit do VII. skupiny aktivit – Zkoumání a rozšiřování kulturních zážitků.

Dalším krokem je poslech a čtení textu doprovázejícího fotografie. Žáci si tak mohou osvěžit dříve nabyté poznatky a informace o turisticky atraktivních místech nebo se dozvědět něco úplně nového o památkách, o kterých nikdy předtím neslyšeli. Pro zopakování a upevnění informací je zařazeno cvičení, ve kterém žáci spojují pojmy ze sloupce A s pojmy ve sloupci B. Myslím, že zajímavým zpestřením této aktivity by mohlo být, pokud by se jednotlivé pojmy napsaly na kartičky, které by se rozdaly žákům. Potom by učitel žáky vyzval, aby mezi ostatními hledali spolužáka, který má kartičku s nejvhodnějším protějškem. Poté, co se dvojice najde, napíše svůj pár slov na tabuli.

Další cvičení jsou zaměřena na gramatiku a poslech, ale stále se v nich pracuje s kulturními symboly Velké Británie.

Praktická ukázka 2

Další aktivitu, která by se dala zařadit do této skupiny kulturně orientovaných cvičení jsem našla v učebnici *Way to Win* pro 7. ročník (příloha č. 2). Žákům je představen Guy Fawkes a svátek spojený s jeho osobou. Nejprve si žáci přečtou krátkou básničku, která vytváří úvod do tématu. Pro lepší pochopení jsou rýmy přeloženy také do češtiny. Žáci jsou vybídnuti k tomu, aby se básničku naučili a všichni společně přednesli. Studenti pokračují se čtením článku o noci Guye Fawkesa, po jehož dočtení jsou jim položeny otázky k zodpovězení. V posledním cvičení je studentům nabídnuto šest obrázků, které se vztahují k přečtenému textu. Tři z nich jsou správné a odpovídají tomu, co se žáci dozvěděli z článku, zatímco tři obrázky textu a skutečnosti neodpovídají. Na okrajové liště jsou uvedeny rozšiřující informace a také otázky, které mohou rozpoutat diskusi mezi žáky. Pokud by učitel chtěl u podobného tématu ještě zůstat, může se žáků zeptat na další svátky a způsob, jakým se v Británii slaví. U svátků, které se slaví i v naší zemi je rovněž možné porovnat způsoby oslav, najít shodné a rozdílné znaky. Tato aktivita by byla ovšem časově náročnější.

Praktická ukázka 3

V učebnici *Way to Win 6* je rovněž zařazena aktivita, která žákům přibližuje kulturní znaky a symboly a seznamuje je s nimi (příloha č. 3). Žáci vidí fotografie třech měst – Prahy, Londýna a New

Yorku. Pod fotografiemi jsou vyjmenovány pojmy, které se vztahují k jednotlivým místům, jde např. o jména řek, mostů, čtvrtí nebo známých a důležitých budov. Žáci mají za úkol přiřadit místa do měst a je jim položena otázka, zda o nich vědí něco bližšího a jestli znají v Londýně nebo New Yorku nějaká jiná místa, která stojí za vidění. Pokud taková místa studenti znají, mohli by nejprve napsat názvy na tabuli a vybídnout spolužáky, aby se pokusili uhádnout, ve kterém městě by je našli. Pokud by někdo neznal odpověď, prozradili by ji ostatním sami. Samozřejmě by také mohli říci vše, co o daném městě vědí nebo zda jej osobně navštívili.

II. Práce s kulturními produkty

Tomalin a Stempleski (1993: 13) řadí do této skupiny cvičení, která jsou založena na práci s konkrétními předměty z cílové kultury, které se v angličtině označují termínem *realia*. Může se jednat např. o suvenýry, poštovní známky, fotografie, plánky měst, noviny, časopisy nebo i peníze v měně země cílového jazyka. Všechny tyto předměty mají obrovskou moc, dokáží přenést svět cílové kultury a cílového jazyka přímo do naší třídy.

Pro studenty je velice důležité a přitažlivé dotýkat se konkrétních předmětů, pracovat s nimi, vidět jak se v běžném každodenním životě využívají nebo je porovnat s obdobnými věcmi ve vlastní zemi.

Praktická ukázka 1

Ukázku praktického příkladu z této skupiny aktivit je možné nalézt v Projectu 3 v kapitole nazvané *Lights camera, action* (příloha č. 4). Děti zde uvidí pět výstřížků z filmových časopisů či recenzí filmových novinek. Nejprve se jich dívka jménem Vicky zeptá, zda mají rády filmy a jestli znají či viděly některé z filmů na výstřížcích.

V následujícím cvičení se žáci seznamují s rozdělením filmů podle přístupnosti a vyhledávají v recenzích zkratky, které se pro takové dělení používají. Poté se pokusí vyplnit údaje v nabídnuté tabulce.

Žáci mají při práci s novinovými výstřižky možnost vidět autentický materiál, který představuje reálný a zároveň přitažlivý obraz života v cílové zemi. Jsem si jistá, že děti budou znát alespoň některé z představovaných filmů a tím pro ně bude toto téma atraktivní. Při práci s filmovými kritikami si žáci také rozšíří slovní zásobu v oblasti filmových žánrů, pokusí se odpovědět na položené otázky, vyslechnou nahrávky, ve kterých budou lidé mluvit o filmech, které zhlédli a posledním úkolem bude písemné cvičení. Autor učebnice navrhuje, aby každý student napsal vlastní recenzi na vybraný televizní program nebo film. Mohou si vybrat dílo, které se jim líbilo a chtějí ho doporučit spolužákům, ale i takový pořad, ke kterému mají opačný postoj. Učitel může specifikovat, zda se má jednat o pořad z anglicky mluvící země nebo nechá svým žákům volnost ve výběru.

Toto téma by učitel mohl zakončit tím, že by si žáci vybrali jeden z filmů z nabídky spolužáků, na který by se rádi podívali ve škole třeba před Vánocemi nebo na konci školního roku.

Praktická ukázka 2

Práci s produktem cílové kultury nabízí učebnice Messages 3 (příloha č. 5). V rámci procvičování nového gramatického jevu je zde představena písnička, z jejíhož poslechu a práce s ní vycházejí další aktivity. Žáci nejprve poslouchají celou písničku a potom se v učebnici podívají na první úkol, který spočívá ve výběru nejlepší charakteristiky celé písničky. Po splnění tohoto úkolu si studenti poslechnou celou skladbu ještě jednou a následně doplňují do

připravených vět chybějící výrazy. Jako doplnění by žáci mohli popsat celkovou náladu písničky a také se pokusit vystihnout, jaká je její hlavní myšlenka.

III. Zkoumání hlavních rysů každodenního života

Podle autorů si aktivity v této části nekladou za cíl pouhé poodhalení informací o způsobu života lidí v anglicky mluvících zemích, ale navíc se snaží přimět žáky ke srovnání a diskusi o tom, do jaké míry jsou tyto stereotypy podobné či odlišné ve srovnání se žákovou kulturou. Snaží se žáky lépe připravit na komunikaci s rodilými mluvčími a na zvládání běžných situací, do kterých se pravděpodobně v anglicky mluvících zemích dostanou. Každá kultura představuje různé kulturní vzorce spojené s oblastmi každodenního života, jako např. bydlení, zaměstnání nebo nakupování. Stále větší počet studentů má možnost cestovat do anglicky mluvících zemí, studovat i pracovat v nich. Proto se potřebují seznámit se způsobem života lidí a jejich chováním v běžných situacích.

Praktická ukázka 1

Tom Hutchinson nabízí ve třetím díle učebnice Project pohled na to, jak dnešní mladí lidé tráví volný čas. V článku „Coach Potato“ (příloha č. 6) poodhaluje trendy v zábavě mladých lidí. Ze všeho nejdřív si žáci přečtou průzkum, jeho výsledky a názory teenagerů a se získanými informacemi dále pracují. Studenti se tak věnují čtení a práci s textem. Dále jsou žáci tázáni, zda s průzkumem souhlasí, co si o něm myslí a jsou vybídnuti k diskusi. Za čtecími cvičeními následuje poslechové cvičení. Žáci se tak seznámí s mnoha názory teenagerů a získané údaje zpracují do tabulky. Vhodnou následnou aktivitou se mi

jeví rozvinutí diskuse na téma mládež a volný čas v naší zemi. Poté by se mohly děti pokusit najít shody a rozdíly v trávení volného času dětí v České republice a ve Spojeném království. A také by se mohly zaměřit na problémy, které je a jejich vrstevníky trápí. Je zde spousta prostoru i pro povídání o školních předmětech, jejich oblíbenosti nebo naopak o problémech s nimi.

Praktická ukázka 2

Cvičení, které se zabývá rysy každodenního života nabízí Project 3 (příloha č. 7). Cílem této aktivity je ukázat žákům, že i lidé v jiných zemích mají v životě různé problémy a starosti, se kterými se musí vypořádat. Učebnice seznamuje žáky s konkrétním problémem pomocí tzv. problem page. Podobné stránky znají děti i z českých novin a časopisů. Žáci si přečtou dopis patnáctileté Trish a také odpověď, které se jí v časopise dostalo. Poté se pokusí vybrat nejvhodnější ze čtyř nabídnutých odpovědí na každou ze dvou otázek. Následně vyslechnou celý dopis ještě z nahrávky a po skončení poslechu odpovídají na pět otázek. Posledním úkolem je zamyšlení se nad dívčíným problémem a radou, která jí byla nabídnuta. Učitel může aktivitu rozšířit ještě o další otázky, například se může zeptat, zda odpověď a radu, kterou tazatelka dostala, očekávali či zda je nějakým způsobem překvapila.

Praktická ukázka 3

S životem dnešních teenagerů v anglicky mluvících zemích nás seznámí také Ben v prvním dílu učebnice Messages (příloha č. 8). Je zde uveden dotazník, který se zajímá o dobré i špatné návyky žáků. Ti si nejprve dotazník přečtou a pokusí se zodpovědět otázku, komu je

určen. Jsou jim nabídnuty tři možnosti. Následuje poslechové cvičení, ve kterém se k otázkám bude vyjadřovat Ben. Žáci si jeho odpovědi zaznamenají a porovnájí je se spolužáky. Dozví se tak, jaký má Ben vztah např. k domácím úkolům, domácím pracím, pořádku ve svém pokoji či sledování televize. Posléze studenti sami přistoupí k vyplnění dotazníku a opět si své výsledky mohou porovnat s ostatními. Pokud má nějaký žák kamaráda v anglicky mluvící zemi, se kterým si dopisuje nebo mailuje, mohl by ho učitel vyzvat, aby mu položil stejné otázky a zjistil tak, jaký je jeho vztah k činnostem v dotazníku. Poté by mohl žák se získanými informacemi seznámit i kamarády ve třídě.

IV. Zkoumání kulturního chování

Jednotlivým prvkem všech aktivit v této části je cíl zvyšovat u studentů kulturní povědomí a také citlivost, s jakou budou vnímat odlišné způsoby chování. To, že studenti angličtiny úspěšně komunikují s rodilým mluvčím, ještě neznámá, že nerozpoznávají odlišnosti v jeho chování. Je velmi žádoucí, aby si uvědomili, jak jejich kulturní pozadí ovlivňuje jejich chování a aby učitelé napomáhali rozvíjet u žáků a studentů toleranci k odlišným vzorcům chování, než jsou jejich vlastní.

Z tohoto důvodu neobsahují aktivity v této části pouze cvičení orientovaná na osvojování faktických informací a skutečností, spojených s kulturou ovlivněným chováním, ale také aktivity orientované na uvědomování si své vlastní kultury. Tomalin, Stempleski (1993: 13)

Praktická ukázka 1

Učebnice Messages 2 zve žáky k návštěvě Spojeného království a zároveň uděluje několik rad a doporučení (příloha č. 9). V prvním bodě se žáci dočtou, co budou potřebovat při návštěvě této země. Chlapec Matt doporučuje deštník kvůli častému deštivému počasí, slovník, protože Britové nevynikají v cizích jazycích a cestovního průvodce, ve kterém je možné nalézt tipy na zajímavé výlety. Pokud to učitelí umožní čas, může zadat žákům úkol, aby nějakého takového průvodce přinesli do školy a třída by společně mohla hledat zajímavá místa, která stojí ve Spojeném království za vidění. Ve druhém bodě se čtenářům dostává rad, jak se při návštěvě Velké Británie chovat a na co pamatovat, aby jejich chování nepůsobilo nevhodně, neslušně či hrubě. Žákům je proto zdůrazněno, že v této zemi by neměli zapomínat na slovíčka „děkuji“ a „prosím“, protože Britové jsou velmi zdvořilým národem. Další rada se týká řazení se do front při jakémkoli čekání, což je, myslím, poměrně důležité zdůraznit především dnešním teenagerům. Následuje postřeh týkající se záliby Britů v rozhovorech o počasí. Ke všem doporučením a případným zkušenostem s nimi se mohou opět vyjádřit ti žáci, kteří již Britské ostrovy navštívili. V posledním, třetím bodě nám Matt doporučuje, co bychom neměli při návštěvě jeho země zmeškat. Jeho tipy zní: „fish and chips“ v dobré restauraci, návštěva projektu Eden v Cornwallu a posezení Hyde Parku. Popisované rady a tipy jsou podpořeny barevnými fotografiemi s popisky. Tímto ovšem tato aktivita nekončí. Žáci jsou vybídnuti ještě k jednomu úkolu. Mají vytvořit podobnou stránku o své vlastní zemi, jakou si prostudovali o Spojeném království. Mohou rovněž připojit obrázky nebo fotky.

V. Zkoumání komunikačních vzorců

Tomalin a Stempleski (1993: 13) opírají tyto aktivity o fakt, že není možné od sebe oddělit komunikaci, jazyk a kulturu. Úspěšná mezikulturní komunikace nespočívá pouze v jazykové plynulosti, nýbrž i v plynulosti kulturní. Pro efektivní komunikaci v angličtině je zapotřebí více než znalost gramatiky a slovní zásoby. Důležitou roli hraje také určité uvědomování si kulturně ovlivněných vzorců verbální i neverbální komunikace, kterými se mluvčí angličtiny řídí. Jedná se například o nepsaná pravidla řeči, jak začít, vést či ukončit rozhovor, způsoby mluvené i psané řeči vhodné pro určité situace a v neposlední řadě neverbální signály.

Kulturně odlišné způsoby a vzorce komunikace jsou častým zdrojem nedorozumění a mohou mít za následek i to, že se účastník komunikace cítí nepříjemně. Například student pocházející z kulturního prostředí, kde se od něj neočekává, že bude klást otázky nebo sdělovat své vlastní názory, se může cítit poněkud nesvůj v interakci s britským či americkým učitelem. Proto je velice žádoucí, aby studenti byli vedeni k chápání rozdílů vycházejících z odlišného způsobu komunikace v různých kulturních prostředích.

Aktivity, které navrhuji Tomalin a Stempleski (1993: 13) mají seznámit studenty s běžným očekáváním rodilého mluvčího, se kterými vstupuje do vzájemné interakce.

Praktická ukázka 1

Aktivity, které rozvíjejí více než znalost gramatiky a slovní zásoby jsem našla ve třetím dílu učebnice Project na stránce Everyday English (příloha č. 10). Do tohoto oddílu nás uvádí jedna z částí fotopříběhu, který žáky provází v průběhu celé učebnice. Jeho

aktéry jsou mladí lidé a právě z jejich úst se žáci učí nová slovíčka a fráze. Studenti si nejprve připomenou minulý díl fotopříběhu a pokračují čtením a poslechem nového dílu. Poté jsou žákům položeny dvě otázky. V odpovědích na ně je zopakováno, kde se teenageri z příběhu nacházejí a jaké je téma jejich rozhovoru. Rozhovor potom pokračuje svou druhou částí, kterou žáci vyslechnou z nahrávky. Další cvičení se zaměřuje právě na výrazy každodenní angličtiny. Na základě vyslechnutého textu mají žáci vybírat z nabídky správná slova a doplňovat je do vět. Jedná se o věty a výrazy ze slovníku mladých lidí, které přiblíží studentům současnou angličtinu. Po vybrání správných odpovědí si žáci pro kontrolu ještě jednou poslechnou celou nahrávku. I další aktivita se věnuje komunikačním specifikům a mezi ně jistě patří vyjádření důrazu. Žákům je představena vazba „on earth“ a její možná použití. Ze všeho nejdříve si žáci přečtou uvedený příklad a podle něj sami přidávají důraz do připravených vět. Následně mají žáci za úkol vymyslet situace, ve kterých je použití takového důrazu na místě a připravit si krátké rozhovory. Vyučující se také může zeptat, jestli znají i jiné způsoby zdůrazňování.

Komunikační vzorce jsou představovány ve všech nejpoužívanějších učebnicích anglického jazyka na 2. stupni ZŠ, ačkoli nemusí být vždy nutně doprovázeny řadou cvičení. V Projectu 2 (příloha č. 11) jsou žáci seznámeni s tím, jak vypadá kuchařský recept a pravidla pro jeho sestavení. Way to Win 7 (příloha č. 12, 13) uvádí formu dopisu psaného v angličtině nebo bezpečnostní pokyny pro cyklisty.

VI. Zkoumání hodnot a postojů

Hlavním cílem úkolů v této části je přivést studenty k tomu, aby si uvědomili, že hodnoty a postoje lidí se na celém světě liší. Jsou obvykle zakotveny velmi hluboko, odráží historický a kulturní vývoj země, jsou považovány za její nedílnou součást a není o nich pochybováno.

Je tedy zřejmé, že ne každý jedinec sdílí hodnoty obyvatele anglicky mluvící země a proto je třeba pomoci studentům anglického jazyka, aby se seznámili s kulturně ovlivněnými myšlenkami a předpoklady.

Hodnoty a postoje jsou často brány jako samozřejmost, jako něco, čemu není potřeba věnovat žádnou zvláštní pozornost, ale v jednání a chování lidí se odráží tak silně, že je nutné se jimi zabývat. Pokud se zaměříme na hodnoty a postoje lidí v anglicky mluvících zemích, neměli bychom zapomínat ani na naše vlastní stereotypy a uvědomit si jakou roli hrají v našem chování a v komunikaci s ostatními lidmi. Tomalin, Stempleski (1993: 13)

Praktická ukázka 1

Project 3 se na své kulturní stránce zaměřuje na tradiční hodnoty a postoje obyvatel Spojeného království (příloha č. 14). Jedná se o čtecí aktivitu, ve které se žáci dozvědí o vztahu Britů k takovým pojmům jako je rodina, dům, domácí mazlíčci či stěhování se za prací. Ve cvičení, které předchází čtení samotného textu, je žákům položena otázka, zda tráví více času se svou rodinou nebo se svými přáteli a jakým činností se obvykle věnují. Druhým úkolem je čtení a poslech textu, po jehož dokončení se studenti pokusí o srovnání s rodinným životem ve své vlastní zemi. Stejnému tématu se žáci budou věnovat i ve svém projektu na následující straně, která jim

nabízí výběr ze tří zadání. První téma je zaměřeno na vlastní rodinu studenta, její členy a popis života jednoho z nich. Druhé téma nechává prostor žákově fantazii, který má vymyslet fiktivní rodinu pro televizní seriál. Třetí téma nejvíce navazuje na článek o britské rodině, ve kterém se student např. dozvěděl o tom, z jakých členů se skládá typická britská rodina, kde žijí mladí či staří lidé, či v jakém věku odcházejí mladí lidé nejčastěji z domova a zakládají své vlastní rodiny.

VII. Zkoumání a rozšiřování kulturních zážitků

Poslední kapitola zahrnuje sérii aktivit navržených tak, aby studenti diskutovali a brali si ponaučení ze zkušeností svých i ze zkušeností dalších osob, aby dokázali využít příhod, o kterých slyšeli nebo četli.

Jedna z aktivit dokonce vznikla na naléhání učitelů z Japonska. Ti museli uklidňovat své studenty po incidentu, kdy japonský student střílel ve škole ve Spojených státech. Proto je důležité věnovat pozornost i takovým věcem či situacím, které narušují harmonii a dobré vztahy mezi lidmi pocházejícími z různých kulturních skupin. Tomalin, Stempleski (1993: 13)

Praktická ukázka 1

Hned v první lekci třetího dílu učebnice Project je dvojstránka, na které hrají kulturní zážitky a zkušenosti velmi důležitou roli (příloha 15). Z hlediska výuky gramatiky je zde procvičován minulý čas prostý. Většina cvičení se opírá o úvodní článek, ve kterém chlapec John popisuje svůj život před a po přistěhování z Austrálie do Anglie. Žáci se s dvěma kulturně odlišnými prostředím seznamují

v rámci čtecích a poslechových aktivit, po kterých zodpovídají položené otázky či rozhodují, zda jsou nabídnutá tvrzení pravdivá nebo nepravdivá. Ačkoli jsou tato cvičení zaměřena spíše na minulý čas, vytváří dobrý úvod pro další, více kulturně orientované aktivity. Velice kulturně přínosné cvičení je na další straně, kde mají žáci porovnat Johnův život v Anglii s životem v Austrálii. Nejprve se zaměří na rozdíl v bydlení. Zatímco v Austrálii žil John v přízemním domku, v Anglii bydlí v bytě. Učitel by mohl dodat, že většina obyvatel Velké Británie žije ve vlastním domě, ve velkých městech není neobvyklé to, že lidé žijí v bytech. Dalším rozdílem je způsob dopravy do školy. Z Birminghamu chodí chlapec pěšky, ve své rodné zemi jezdil školním autobusem. Vyučující může upozornit studenty na velké vzdálenosti mezi městy v Austrálii i na odlehlé farmy, kde se děti právě kvůli nedostupnosti školy učí doma za pomoci počítače nebo vysílačky. Z důvodu delší cesty do školy se liší i doba vstávání v obou zemích, ačkoli vyučování začíná v podobnou hodinu. Stejně je to i s koncem školního dne. Z následujícího obrázku se žáci dozvědí, že v Austrálii John nosil školní uniformu, která se od té anglické lišila pouze barvou. Učitel se nyní může zeptat žáků na jejich názor na nošení školních uniforem. Pokud někdo z dětí navštívil Velkou Británii a viděl školní stejnokroj na vlastní oči, může ho popsat a žáci pak společně hledají shodné a rozdílné znaky. Předposlední položkou je počasí, které se liší opravdu zásadně. Žáci by měli mít z hodin zeměpisu dobrý přehled o klimatu v Evropě i v Austrálii a nyní je dobrá příležitost pro zopakování jejich znalostí. Poslední část je věnována aktivitám ve volném čase. Rovněž ony jsou ovlivněny kulturními a zeměpisnými podmínkami obou zemí. Pokud to čas učiteli dovolí, může žáky vybídnout k tomu, aby vytvořili vedle

sloupečku s informacemi o Anglii a Austrálii také sloupec, do kterého doplní údaje ze své země a svého osobního života.

Celou řadu dalších kulturně orientovaných aktivit nabízí kniha *Cultural Awareness* (Tomalin, Stempleski, 1993: 13). Aktivitu obsaženou v této knize nejsou samoučelové. Lze na nich procvičovat množství jazykových dovedností, jako jsou např. diskuse, poslech, psaní poznámek atd. Ačkoli většina činností byla navržena především pro třídy, kde je zastoupeno více kultur, pro skupiny skládající se z lidí z různých koutů světa, jsem na základě vlastní zkušenosti přesvědčená o použitelnosti aktivit v českém prostředí.

6. Zhodnocení učebnice *Project English* z hlediska výuky reálií.

Pokud má být jazyková výuka skutečně efektivní, musí odrážet reálný svět a musí žákům poskytnout možnost rozšiřovat nejen jazykové, ale i všeobecné znalosti a zkušenosti. Proto je velmi důležité, jaká témata se v učebnici objevují a jak jsou pro žáky zajímavá, podnětná a zábavná. Je velice vhodné, pokud tato témata vycházejí ze života žáků, neboť ten poskytuje nejvěrohodnější model jazyka i skutečnosti.

K bližšímu pohledu na učebnice z hlediska výuky reálií jsem vybrala ty, které patří mezi nejpoužívanější a ty, se kterými pracují ve svých hodinách učitelé, kteří se mnou v rámci řízeného rozhovoru mluvili o zařazování interkulturních informací do cizojazyčné výuky.

Tématický obsah učebnice by měl být zasazen do konkrétních sociálních a kulturních kontextů, které jsou pro žáky dostatečně srozumitelné. Témata by měla být lokalizována do určitého prostředí, postavy by měly být zařazeny do konkrétní sociální, etnické a věkové skupiny. Velmi důležitou úlohu má i hodnotový systém, který je v učebnici prezentován, neboť může ovlivnit hodnoty a postoje žáků.

6.1. Project English

K hodnocení učebnic z hlediska výuky reálií a kultury jsem vybrala Project English, která je nejpoužívanější učebnicí ve výuce na 2. stupni základních škol. Ve svých hodinách ji jako hlavní výukový materiál používá také sedm z desíti učitelů, se kterými jsem vedla řízený rozhovor o výuce reálií a kultury.

Učebnice a její autoři si vytyčili mnohem širší cíl, než pouze seznamovat studenty s novou slovní zásobou a přibližovat jim gramatické struktury. Kladou velký důraz na realistický, motivující kontext, ve kterém se odráží, že jazyk je jakýmsi „živým organismem“. Cílem je rozvíjet u žáků komunikativní kompetenci a vybudovat u nich schopnost porozumět se mimo zdi školní učebny. Podle autorů učebnic Project English je pro úspěšnou komunikaci v každodenních situacích důležité seznamovat žáky s životem v anglicky mluvících zemích, proto jsou v učebnici pravidelně, nenásilně a poutavě představovány různé aspekty života v nich. Navíc aktivity a jednotlivá cvičení vedou studenty k zamyšlení nad kulturou své vlastní země a jejími specifiky.

První díl řady učebnic Project English je rozdělen do šesti lekcí, v nichž najdeme poslechové a čtecí texty, ve kterých se seznámíme s každodenním životem především ve Spojeném království, nahlédneme do dětského denního režimu, poznáme školní rozvrh dívky z Londýna, podíváme se do několika domů a domácností nebo se například můžeme naučit několik básniček či písniček. Dále je na konci učebnice zařazen oddíl Culture page. Jedná se o několik stránek, na kterých jsou soustředěny zeměvědné a kulturní informace. Každá Culture page navazuje tématicky na jednu z první až šesté lekce. Nedílnou součástí každé lekce je také část pojmenovaná Your Project, která je zařazena v závěru jednotlivých lekcí. Na těchto stránkách jsou žáci vedeni k samostatné práci a procvičují jazykové struktury, které byly probrány v předchozích částech lekce.

Cílem učebnice je vytvářet u žáků vztah mezi jazykem a zemí, v níž se jím mluví, přiblížit žákům její kulturu a v neposlední řadě vést studenty k používání anglického jazyka pro vyjadřování se o svém vlastním světě, své kultuře a způsobu života.

V učebnici jsou prezentovány běžné evropské sociální a kulturní kontexty, kterým žáci dobře porozumí. Není upřesněno, jakým národnostním či etnickým skupinám žáků je určena a má nadnárodní charakter. V učebnici se objevují témata z každodenního života dětí i dospělých, zajímavosti z oblasti vědy a techniky, dokonce i pohádkové nebo komiksové příběhy. Nikde nejsou záměrně opomíjeny či naopak upřednostňovány žádné sociální ani etnické skupiny. Stejně tak je tomu u mužských a ženských postav vystupujících v učebnici.

6.1.1. Typy aktivit obsahujících zeměvědné a kulturní informace

Project English je naplněna reáliemi a představuje především kulturu s malým k. Tyto informace jsou žákům zprostředkovány nejrozličnějšími způsoby, které se nyní pokusím představit.

Fotografie

Na začátku jsem si položila otázku, zda může Project English napovědět něco o kultuře anglicky mluvících zemí žákovi, který ji vezme poprvé do rukou, se studiem anglického jazyka je v úplném počátku a jediné, co ho bude zajímat, jsou fotografie.

Tento žák se o kultuře, především o té s malým k, může dozvědět řadu zajímavých věcí. V úvodu druhé lekce je zobrazen dům, ve kterém žije jedna z postav vystupujících v učebnici. Jelikož má student možnost na velmi podobné domy narazit i na jiných stránkách (např. 18, 30, 40, 78), zajisté to v něm zanechá určitý dojem.

Na straně 18 je zachycena rodina u snídani. Ačkoli středem pozornosti všech postav je pohlednice z Budapešti, pozornému studentovi jistě neuniknou corn flakes s mlékem před každým na obrázku. Studenti možná zaslechli něco o „English breakfast“, avšak z fotografií možná sami usoudí, že v dnešní době se evropská a anglická podoba snídani značně sblížila. Přinejmenším ve všedních dnech.

Na straně 30 je vyfocené osobní auto s velmi dobře viditelnou poznávací značkou. Ačkoli se jedná o maličkost, myslím, že stojí za povšimnutí, vždyť se jedná o obrázek z reálného života. Dále mohou žáci nahlédnout do britské školy a jejích učebnic (strana 34). O způsobech trávení volného času britských dětí můžeme usuzovat

z obrázků na straně 42. Takovéto fotografie vypovídají mnohé o životním stylu v anglicky mluvících zemích již při prvním pohledu na ně. Ačkoli na detaily znázorněné na obrázcích není třeba poukazováno, jedná se o tak typické ukázky života, že jistě stojí za povšimnutí, komentář nebo případnou diskusi v rámci třídy.

Čtecí a poslechové texty

Dalším zdrojem zeměvědných a kulturních informací jsou čtecí a poslechové texty, které jsou řazeny v průběhu celé učebnice. Dozvídáme se v nich především o kultuře s malým k a roli průvodce většinou zastávají děti, mladí lidé, tedy teenageři, kteří jsou ve stejném nebo podobném věku jako žáci, kterým je učebnice určena.

K textům jsou většinou připojeny doplňkové aktivity, které žákovi kromě procvičování slovní zásoby nebo gramatických jevů ukazují a zdůrazňují kulturní specifika a vedou ho i k jejich porovnávání se skutečností v jejich mateřské zemi.

Jako příklad bych uvedla cvičení č. 4 oddílu B ve 2. lekci na straně 19, kde si studenti přečtou pět pohlednic. Poté je může učitel vyzvat, aby se pokusili najít, v čem se liší od způsobu psaní pohledů a adres v jejich zemi. Pokud by si nebyli jistí, vysvětlí odlišnosti vyučující sám. Dále děti vytvoří své vlastní pohlednice pro kamaráda. Podle mého názoru by bylo dobré, aby děti jednu z nich adresovaly do Spojeného království a druhou do České republiky, aby si ještě lépe uvědomily rozdíl.

Dalším příkladem čtecího a poslechového textu seznamujícího žáka s životem ve Spojeném království je dvoustrana 34-35, kde dívka Mandy mluví o svém školním rozvrhu. Žáci se tak seznámí s běžnými předměty vyučovanými na britských školách.

V následujících cvičeních jsou otázkami opět vedeni k tomu, aby porovnali Mandin rozvrh se svým vlastním, a ten následně napsali v angličtině. Tím ovšem téma školy nekončí. Je mu věnována „culture page“ v zadní části učebnice, kde najdeme další čtecí a poslechový text doplněný fotografiemi. Pozornost je nyní věnována také školním uniformám, které žáci mohli postřehnout již na stránkách s Mandiným rozvrhem hodin. Příručka pro učitele vyučujícímu radí, aby podpořil studenty v sepsání rozdílů mezi britskými a domácími školami a dále v rozvinutí diskuse o výhodách a nevýhodách nošení školních uniforem.

Podle mého názoru by mohlo být zajímavé vybídnout žáky, aby navrhli a nakreslili své vlastní školní uniformy, které by si poté mohli vystavit na nástěnce. Podobná témata nabízejí učitelům poměrně velký prostor pro další aktivity, jak ovšem vyplynulo z mého průzkumu uvedeného v následující kapitole, vyučující pro ně nacházejí jen velmi omezený časový prostor.

Culture page

Podobným způsobem jako culture page o školách, jsou zpracovány i další kulturní stránky. Nejvíce informací je obsaženo v čtecích a poslechových textech, další důležité věci mohou žáci vyčíst z fotografií a obrázků. Vždy jsou vedeni k tomu, aby to, co se dozvědí o anglicky mluvících zemích, porovnali se skutečností v jejich zemi. Jedná se o rukopis, otevírací dobu bank, obchodů, supermarketů, úřadů, časy, ve kterých se hrají fotbalová utkání či obvyklé bydlení.

Na poslední „culture page“ je Británie představena jako země, ve které žije mnoho národnostních a etnických skupin. Právě toto téma považuji za velice důležité nejen kvůli rostoucí migraci lidí

celého světa. Seznamování se s lidmi různého původu přispívá k toleranci a otevřenosti vůči ostatním kulturám, což podle mého názoru je a do budoucna bude jedním ze základních pilířů úspěšné komunikace.

V učebnici je zobrazeno několik mladých lidí, jejichž rodiče či prarodiče přišli do Velké Británie z různých koutů světa. Děti mohou uvažovat o různých důvodech jejich odchodu z domovských zemí a poté mohou přemýšlet, zda ony samy znají ve svém okolí někoho, kdo má kořeny v jiné zemi nebo o tom, zda také jejich spoluobčané migrují do jiných zemí.

Autoři Project English také navrhnou, aby si žáci našli na mapě místa, odkud pocházejí předkové lidí na obrázcích v učebnici. Právě tato aktivita se mi zdá velmi důležitá, jelikož z vlastní zkušenosti vím, že zeměpisné znalosti a určité geografické povědomí je u dnešní mládeže na velice špatné úrovni. Proto si myslím, že zajisté nebude na škodu, když si žáci otevrou atlas nejen v hodinách zeměpisu. Získají tak orientaci na mapě světa a dokáží ukázat alespoň nejdůležitější anglicky mluvící země.

Your project

Posledním typem aktivity, který bych ráda zmínila je Your project, kterým jsou jednotlivé lekce zakončeny. Zde se otevírá prostor pro samostatnou práci žáků a právě součástí úkolů, které mají žáci plnit, je řada kulturně orientovaných informací.

6.2. Shrnutí

Moderní realie jsou v učebnicích nejčastěji uváděny formou nejrozličnějších zeměvědných a interkulturních textů a poslechů, které jsou doplněny o grafy, plány, mapky, výstřižky z novin atd. Zeměvědné texty, ať čtecí nebo poslechové, zprostředkovávají žákům názornou představu života lidí v cílové zemi (údaje o městech, pamětihodnostech, populárních osobnostech či politické situaci).

Učební texty, do nichž je zakomponován interkulturní aspekt, seznamují žáky s informacemi, které se týkají kulturních rozdílů v jednání a ve způsobu vyjadřování příslušníků cizí kultury. Zabývají se pro danou kulturu specifickým chováním (např. chováním na návštěvě, časovou dochvilností), zvyky a rituály (např. pozdrav s podáním ruky nebo polibkem), pracují se stereotypy, neverbální komunikací apod. Učitel pomáhá žákům proniknout do smyslu textu, upozorňuje na nové a důležité informace, se kterými dále pracuje formou cvičení, her a otázek k textu. Současně ale musí ponechat žákovi dostatečný prostor pro samostatné řešení problémů.

7. Vztah učitelů k realitě a kultuře anglicky mluvících zemí

7.1. Řízený rozhovor s učiteli základních škol

Nedílnou součástí této diplomové práce je také pohled do několika škol a tříd a především pak postoj a vztah učitelů k zařazování realit do cizojazyčné výuky. Jako metodu k získání potřebných informací, názorů a postřehů jsem zvolila řízený

rozhovor, který se mnou ochotně vedlo deset učitelů základních škol v Českých Budějovicích a v Příbrami. Jako cíl jsem si stanovila zjistit, jak učitelé v cizojazyčné výuce chápou pojem reálie anglicky mluvících zemí, jakou tomuto tématu přikládají důležitost a s jakou frekvencí se mu ve svých hodinách jazyka věnují. Dále mě zajímalo, zdali některou z daných jazykových oblastí upřednostňují a jaké metody se jim nejvíce osvědčily při prezentaci interkulturních informací. Položena byla i otázka zaměřená na učební materiály, jejich vhodnost, použitelnost či dostatek.

Zaznamenané odpovědi jsem shrnula do určitých názorově blízcích se celků a pokud to povaha vyjádřených názorů dovolila, uvádím je pro přehlednost v tabulkách.

Otázky položené učitelům anglického jazyka v řízeném rozhovoru jsou následující:

1. Jak chápete pojem reálie anglicky mluvících zemí?
2. Považujete reálie anglicky mluvících zemí za důležitou součást cizojazyčné výuky?
3. Zařazujete reálie anglicky mluvících zemí do výuky pravidelně?
Pokud ano, jak často?
4. Dáváte ve výuce přednost některé z daných jazykových oblastí?
5. Jaké metody se vám jeví jako úspěšné při zařazování reálií anglicky mluvících zemí do výuky?
6. Nacházíte v hlavních učebnicích dostatek informací zaměřených na reálie?
7. Používáte nějaké doplňkové materiály či pomůcky k výuce reálií?
Pokud ano, jaké?

7.2. Výsledky, které přinesl řízený rozhovor s učiteli

1. *Jak chápete pojem reálie anglicky mluvících zemí?*

Všichni z deseti dotazovaných učitelů se shodli na tom, že pojem reálie dávno nepředstavuje pouze zeměpisná fakta, ale že je velmi úzce spjat se slovy kultura, sociální a politické podmínky či specifika nebo pozadí, na kterém se odehrává komunikace. Polovina účastníků průzkumu podotkla, že faktografické informace by měly více ustoupit učení interkulturní kompetence a přípravě žáků pro komunikaci v reálném světě, rasovou a etnickou snášenlivost, toleranci. Dva z učitelů zmínili neverbální komunikaci jako důležitou součást reálií a kultury.

Jedna z vyučujících přesto připouští, že výuka reálií, tak jak je chápána, by měla být založena na snaze vštípit žákům co největší množství vědomostí a znalostí v cílové zemi, neboť mínění žáka a jeho postoj ke kultuře anglicky mluvících zemí ovlivní nejvíce až jeho přímý kontakt s ní. Za „přímý kontakt“ považuje např. sledování televize, čtení novin, rozmluvu s rodilým mluvčím či nejlépe návštěvu některé z anglicky mluvících zemí.

2. *Považujete reálie anglicky mluvících zemí za důležitou součást cizojazyčné výuky?*

ANO	9
NE	1

Devět vyučujících z deseti považuje zkoumaný předmět za důležitou součást výuky anglického jazyka. Šest učitelů odůvodnilo svou odpověď tím, že reálie patří ke všeobecnému základnímu vzdělání, které rozšiřuje celkový přehled žáků. Rovněž šest lektorů přidalo zkušenost, že reálie přispívají ke zvyšování motivace u žáků. Dalším důvodem pro důležitost kultury ve vyučování je to, že umožňují žákům poznání způsobu života obyvatel anglicky mluvících zemí, vedou je k toleranci, nadhledu a respektu k jiným kulturám. Takto se vyjádřila polovina dotázaných.

Proč považují učitelé reálie ve výuce za důležité?

důvod	četnost kladných odpovědí
součást všeobecné vzdělanosti	6
motivační charakter	6
vedou k toleranci	5

Zajímavé je, že důvody, pro které učitelé považují reálie anglicky mluvících zemí za důležitou součást výuky se odlišují s rostoucím věkem vyučujících a délkou jejich praxe. Mladší učitelé, kteří za sebou mají do deseti let praxe, zdůrazňují motivační charakter výuky kultury a velkou váhu rovněž přikládají tomu, že seznamování žáků s reáliemi značně zvyšuje pravděpodobnost úspěšnosti jejich komunikace. Zatímco starší učitelé s praxí okolo dvaceti a více let zdůraznili hlavně důvod, že reálie patří ke všeobecné vzdělanosti.

3. Zařazujete reálie anglicky mluvících zemí do výuky pravidelně? Pokud ano, jak často?

1 x za 2 týdny	1
1 x za měsíc	7
příležitostně	2

Většina učitelů se shodla, že po dlouhou dobu chyběl zařazování reálií do výuky jakýkoli řád. Hodiny s kulturní náplní připravovali víceméně náhodně a pouze příležitostně. Avšak postupem času zareagovali na změny probíhající v jazykovém vyučování a snaží se dodržovat ve frekvenci prezentace kultury jistou pravidelnost. Největší počet vyučujících se reáliemi ve svých hodinách zabývá jedenkrát měsíčně, jeden učitel je zařazuje každé dva týdny a zbývající učitelé je volí jako náplň svých hodin pouze jednou za čas a jejich zařazování je vedeno náhodností.

Rovněž frekvence výuky reálií koreluje s věkem vyučujících. Čím mladší učitel, tím častěji se pokouší věnovat reáliím určitý čas. A naopak.

4. Dáváte ve výuce přednost některé z daných jazykových oblastí?

britské reálie	6
americké reálie	2
kanadské reálie	0
australské reálie	1
novozélandské reálie	1

Učitelé se převážně snaží neupřednostňovat úmyslně žádnou z anglicky mluvících oblastí, avšak zároveň podotýkají, že fakt, že je na českých školách podle osnov nejčastěji vyučována britská angličtina, vede k většímu zaměřování pozornosti na realie britské. Jedna z vyučujících často naplňuje kulturní hodiny australským způsobem života a jeho specifiky, neboť v této zemi rok pobývala. Dostatek autentických materiálů jí dovoluje prezentovat realie velice poutavě a efektivně. Dva učitelé uvedli, že britské realie převažují v hlavní učebnici, tak se snaží volit doplňkové materiály zaměřené spíše na americké prostředí.

5. Jaké metody se vám jeví jako úspěšné při zařazování reálií do výuky?

Vyučovacím metodám dominuje používání nejrozličnějších pomůcek. Mezi oblíbené patří mapy, které usnadňují orientaci v jazykové oblasti a práce s nimi navazuje na hodiny zeměpisu. Jazyk se tak uvádí do širších souvislostí a angličtina není izolovaným školním předmětem.

Další skupinu tvoří autentické zdroje, ze kterých všichni učitelé čerpají. Jedním z nejpoužívanějších jsou masmédia, a to noviny, časopisy, televizní pořady, to vše za předpokladu, že pocházejí z anglicky mluvící oblasti.

Velice oblíbené jsou písničky známých, především britských či amerických interpretů, ke kterým mají mladí teenageři obzvláště blízko. Poslech moderní anglicky zpívané hudby v hodinách angličtiny se těší oblibě zejména u mladších učitelů, kteří přiznávají, že k ní sami mají kladný vztah. Domnívají se, že takto své žáky snáze přivedou k zájmu i o jiné oblasti kultury a že i skrze písničky se studenti mohou

dozvědět řadu kulturních informací. Naopak učitelé starší generace již takový přínos u anglicky mluvících interpretů nespátřují. Spíše v něm vidí dobrou poslechovou aktivitu.

K dalším autentickým materiálům řadí pohlednice, suvenýry, fotografie, prospekty, propagační materiály, jízdní řády nebo kulturní programy. Všechny tyto předměty mají dokumentační charakter a jejich největší výhodou je jejich původnost a přímý vztah ke kultuře, z níž pocházejí. Ve třídě prý často vyvolají dokonce bezprostřední diskusi. Někdy žáci sami donesou do školy na ukázkou některé z těchto věcí. K další činnosti jsou potom více motivováni nejen oni sami, ale i ostatní spolužáci ve třídě.

Některým učitelům se osvědčily jazykové hry. Inspiraci nacházejí v příručce pro učitele, někdy se navrhované aktivity snaží ještě více rozvést a rozpracovat. Dva vyučující pravidelně pouští žákům videokazety vypovídající o zemích cílového jazyka, další čtyři z nich tuto aktivitu zařazují nepravidelně, nejméně však čtyřikrát během školního roku. V posledním roce začaly videokazety pomalu nahrazovat DVD nosiče, avšak učitelé mohou být omezeni technickými možnostmi školy.

6. Nachází se v hlavních učebnicích dostatek informací zaměřených na reálii?

Všech deset dotázaných odpovědělo záporně a uvítali by více učebnic či příruček obsahujících aktivity pro výuku kultury. Někteří ovšem přiznávají, že pro poskytnutí většího prostoru výuce reálií nenacházejí ve svých hodinách více času a další případné aktivity z nových zdrojů by již ani nestihli zařadit do výuky.

7. Používáte některé doplňkové materiály či pomůcky k výuce reálií? Pokud ano, jaké?

Učitelé ve svých kulturně orientovaných hodinách používají různé materiály a pomůcky školy, jedná se především o mapy, školní atlasy či videokazety. Pořady prezentované na videu představují hlavně známá nebo významná místa v anglicky mluvících zemích, jejich slavné občany či typické projevy tamní kultury.

Další skupinu tvoří věci, které patří samotným učitelům. Většinou si je přivezli přímo z některé anglicky mluvících zemí. Převážně se jedná o předměty, které v angličtině označuje pojem *realia*. Jde o pohlednice, plánky měst, lístky veřejné hromadné dopravy, suvenýry a mezi předměty, které učitelé přinášejí do tříd uvedli i obaly od bonbónů, bumerang, napodobeninu dopravní značky upozorňující na výskyt klokanů v okolí silnice, nebo vánoční „crackers“.

Mezi publikacemi zaměřenými na zeměvědné a kulturní informace uvedli vyučující publikaci *Window on Britain*.

7.3. Shrnutí výsledků řízeného rozhovoru

Učitelé vnímají změny, ke kterým došlo v uplynulých letech a mají vesměs pozitivní přístup ke komunikativnímu pojetí jazykového vyučování. Již se neklade takový důraz na faktografické informace, ale upřednostňuje se učení interkulturní kompetenci.

Přesto lze však vyčíst jisté rozdíly v přístupu učitelů k výuce reálií. Starší učitelé, jejichž praxe se pohybuje okolo dvaceti a více let, mají tendenci přikládat větší váhu faktům a informacím, které lze například vyčíst v atlase, v naučném slovníku či dějepisných publikacích. Od žáků očekávají znalost těchto údajů z paměti a zkouší je formou testu.

Naopak mladší učitelé s kratší délkou praxe jsou orientováni spíše na to, aby žákům přiblížili kulturu, zvyklosti a každodenní život cílové země, do výuky často zařazují diskuse či sdělení vlastních zkušeností žáků. Realie a kultura se také v jejich hodinách objevují častěji než u vyučujících starších.

Mezi nejčastější aktivity a metody zařazované do výuky patří používání nejrozmanitějších pomůcek, autentických materiálů a předmětů, poslechová cvičení, která zahrnují písničky oblíbených interpretů mladých lidí, nahrávky určené k výuce reálií a kultury nebo i autentické zvukové materiály například z rozhlasového či televizního vysílání. Oblíbenou aktivitou jsou také jazykové hry, které učitelé čerpají buď z publikací k tomu určených nebo je vymýšlejí sami.

Učitelé se často snaží zařazovat do výuky jiné aktivity, než pouze ty, které jsou obsaženy v hlavních výukových materiálech a při výuce reálií a kultury k tomu spatřují vhodnou příležitost. Tak se někdy hodina anglického jazyka může podobat hodině zeměpisu, když v ní žáci používají mapy a atlasy. Jindy učitelé přinášejí do tříd nejrůznější předměty, které žákům přibližují život v zemi cílového jazyka. V ideálním případě takové věci donesou do školy děti samy.

Podle mého názoru se cíle vytyčené v osnovách vzdělávacích programů k výuce reálií a kultury daří naplňovat a žáci jsou připravováni pro zapojování do vzájemné komunikace mezi národy v rámci Evropy i celého světa. Žáci se seznamují se základními poznatky z reálií příslušné jazykové oblasti, s nejběžnějšími zvyky a společenskými konvencemi. Rozšiřují si všeobecný kulturní obzor, který je předpokladem k formování postupů vedoucích k vytváření porozumění mezi národy, k pěstování vzájemné tolerance a respektu a k úctě ke kulturním hodnotám jiných národů.

Jaké změny přinese výuka podle Rámcového vzdělávacího programu ukáží až budoucí roky, ale učitelé připouštějí, že výukové programy jednotlivých škol možná v budoucnu zaznamenají ještě změny, které vyplynou ze zkušeností, které přinesou první měsíce či roky jejich existence.

Z Á V Ě R

V současné době probíhá živá diskuse na téma reálie a kultura ve výuce cizího jazyka a učení o interkulturních vztazích. Názor, že reálie patří do cizojazyčné výuky se všeobecně přijímá, studium jazyka je se studiem kultury neodmyslitelně spjaté a jejich oddělení by vyučování uvrhlo do jakéhosi vakua. Ve světě, který nás obklopuje, dochází ke stále rostoucí globalizaci a evropské integraci, což s sebou přináší i nové požadavky v oblasti didaktiky cizích jazyků. Pedagogové musí reagovat na měnící se podmínky a přizpůsobit jim cizojazyčné vyučování. Výuka reálií nespočívá pouze v tom, vštípit žákům věcné znalosti o příslušné jazykové oblasti a její kultuře, rozvíjet na této tematice znalost jazykových prostředků a s nimi související schopnost porozumět se v cizím jazyce, ale také zprostředkovat a přiblížit jim i interkulturní aspekty cizí reality. Reálie, přinášející řadu nových mezikulturních poznatků, se mohou stát poutavou a zábavnou náplní hodin cizího jazyka.

Po té co jsem zhodnotila obě části této práce, jsem došla k závěru, že učitelé si uvědomují, že kultura a reálie mají v cizojazyčné výuce své nenahraditelné místo a do svých hodin anglického jazyka je zahrnují. Neděje se to však vždy pravidelně a pokud ano, tak s nepříliš častou frekvencí. Vyučující chápou reálie jako zajímavé informace, jež oživují výuku, jsou součástí všeobecné vzdělanosti a mají motivační charakter. Učebnice, podle kterých se učí na českých školách obsahují kulturu (především tu s malým k) v dostatečném množství. Problémem může být nedostatek času ve vyučovacích hodinách.

Učitelé jsou si v současné době vědomi toho, že pro úspěšné zvládnutí interkulturní komunikace nestačí pouze lingvistická připravenost a proto se snaží do svých jazykových hodin začlenit další, při jednání s partnery z jiného kulturního prostředí, důležité komponenty, jako jsou složka neverbální či sociokulturní, tedy znalost kultury partnera, se kterým komunikujeme, jeho kulturních standardů, systému hodnot a způsobu vyjadřování.

Úkolem pedagoga na poli reálií a kultury je pomoci žákům poznat odlišnosti a předcházet tak nedorozuměním, která nejčastěji pramení ze vzájemné neznalosti, z rozdílných interpretací a následného nepochopení se. Při výuce cizího jazyka by měl učitel na interkulturní různorodosti upozorňovat a vhodně volenými činnostmi pěstovat u žáků vnímavost a vstřícnost k odlišným kulturám. Cizí kulturu je třeba respektovat a snažit se ji pochopit, avšak dle mého názoru bychom se přitom neměli vzdát své vlastní identity.

RESUMÉ

In nineteenth century modern language teaching, as in the teaching of the classical languages before that, the question of relating language to society did not arise with particular urgency. But from the today's point of view of language teaching and learning, the concept of social context can be seen to be of great importance.

It is important to relate language to society, because languages are taught and learnt to establish contact and communication across language boundaries. That is why they can not be taught in isolation. Including culture in language teaching can be very motivating and attractive for all the students.

After summing up both parts of this work I came to the conclusion that most teachers realize that culture is an important part of language teaching. They incorporate it into their lessons of English. However they do not do it always regularly and if so not very often. The pedagogues see culture as a source of motivating information and a part of general knowledge. The textbooks used at Czech schools offer sufficient amount of culture (mainly little c culture).

Native speakers of a language speak not only with their own individual voices, but through them speak also the established knowledge of their native community and society. This makes native speakers' ways of speaking predictable enough to be understood by other native speakers, but it is also what makes it so difficult for non – native speakers, because they do not share the native – speaking community's memory and knowledge.

Culture is a source of interesting information, it joins language teaching and other world and motivates children.

In my opinion the teacher should include more activities based on communicative approach and increasing the cultural awareness. Studying culture with a task – oriented and cooperative learning approach adds a new dimension of achievement and understanding. I believe teachers should not omit culture because they can help the students not only speak English but also think in English.

BIBLIOGRAFIE

1. Aignerová, A.: Význam interkulturní kompetence při formulaci jazykových projevů
in: Cizí jazyky 45, č. 1, 2001/2002, s. 11-12
2. Bočánková, M.: Interkulturní vztahy ve výuce obchodního jazyka,
in: Cizí jazyky 41, č. 9-10, 1997/1998, s. 161-162
3. Hendrich J. a kol.: Didaktika cizích jazyků, Praha, 1998
4. Hunnold, J.: Učení o mezikulturních vztazích,
in: Cizí jazyky, 43, 1999/2000, č. 1, s. 16
5. Chastain, K.: Developing Second-Language Skills: Theory to Practise, Boston, University of Virginia Press, 1976
6. Choděra, R. a kol.: Didaktika cizích jazyků na přelomu století,
1. vydání Rudná u Prahy, Editpress, 2001
7. Kramersch, C.: Context and Culture in Language Teaching, Oxford University Press, 1993
8. Nelson, P.: Motivating Language Students (online)
http://www.well.com/user/greg/KOTESOL/1998-proceeding/nelson_1.paf.

9. Pauldrach, A.: Eine unendliche Geschichte Anmerkungen zur Situation der Landeskunde in den 90er Jahren, in: Fremdsprache Deutsch 6, 1992, s. 4-15
 10. Průcha, J.: Multikulturní výchova. Teorie – praxe – výzkum, Praha, 2001
 11. Průcha, J. - Walterová, E. – Mareš, J.: Pedagogický slovník, Praha, 1998
 12. Seelye, H.N.: Teaching Culture, Lincolnwood, National Textbook Company, 1988
 13. Tomalin, B. – Stempleski, S.: Cultural Awareness, Oxford, Oxford University Press, 1993
 14. Xiao, L.: Teaching English Cultural Background (online)
<http://acta.uta.fi/pdf/951-44-5034-5.pdf>
(2003)
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha, VÚP, 2005
- Učební osnovy Obecné školy, Portál, Praha, 1993
- Vzdělávací program Občanská škola, Portál, Praha, 1996

Učebnice: MESSAGES 1, 2, 3, Cambridge University
Press, 2005
PROJECT 1, 2, 3, Oxford University Press,
1999
WAY TO WIN 6, 7, Fraus, Plzeň, 2006

PŘÍLOHY č. 1 - 15

1. The first part of the report is devoted to a description of the general situation in the country. It is a very important part of the report and it is necessary to pay attention to it.

2. The second part of the report is devoted to a description of the economic situation in the country. It is a very important part of the report and it is necessary to pay attention to it.

Fig. 1. The map of the country.

3. The third part of the report is devoted to a description of the social situation in the country. It is a very important part of the report and it is necessary to pay attention to it.

4. The fourth part of the report is devoted to a description of the cultural situation in the country. It is a very important part of the report and it is necessary to pay attention to it.

LONDON

Příloha č. 1

SIGHTSEEING

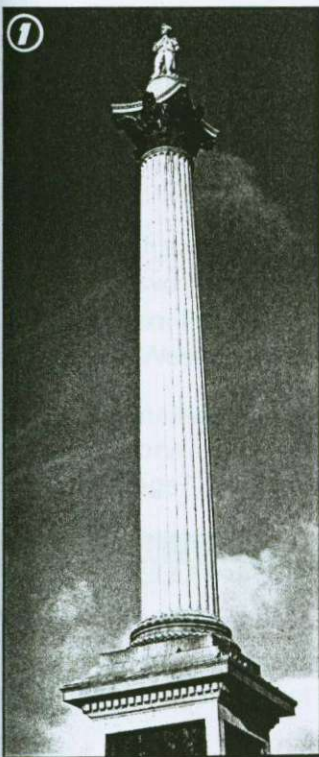
Language in use

Vicky wrote an article for the school magazine. Look at the photographs. Do you know any of the places?

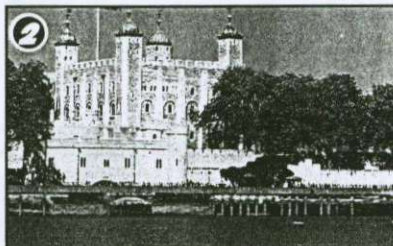
b 32 Now read and listen to Vicky's article.

Our trip to London

Last month I went to London for the weekend with my parents. On Saturday we went on a sightseeing tour. I really wanted to go shopping in Oxford Street, but Dad said 'You can go shopping when you're at home.' Huh, parents! Actually, the tour was very interesting. We saw lots of famous places. Here are some of them.

This is Nelson's Column. It's in the middle of Trafalgar Square. There are some fountains and statues in the square, too – and lots of pigeons. I fell in one of the fountains! It was so embarrassing!

This is the Tower of London. It's nearly a thousand years old. A lot of people lost their heads here. You can see the Crown Jewels here.

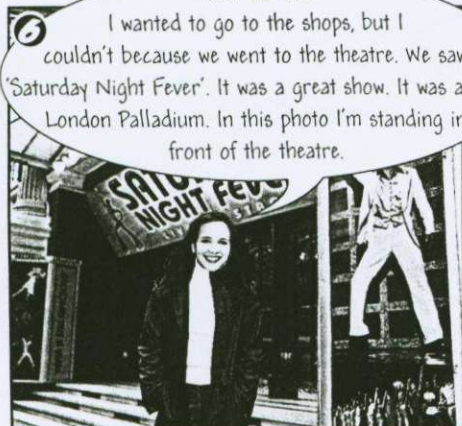
This is Buckingham Palace. The Queen lives here.

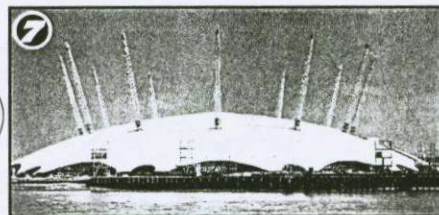
In this photo I'm standing on Westminster Bridge. Behind me you can see 'Big Ben' and the Houses of Parliament. The real name for this building is the Palace of Westminster.

The Prime Minister lives in Downing Street at number 10.

After the tour I wanted to go to the shops, but I couldn't because we went to the theatre. We saw 'Saturday Night Fever'. It was a great show. It was at the London Palladium. In this photo I'm standing in front of the theatre.

On Sunday we went on a boat on the River Thames to Greenwich. We went to the Millennium Dome and then we had lunch in Greenwich Park. On Sunday afternoon we came home. We never got to the shops. Ah well, maybe next time.

ar
es
nt continuous for future arrangements
g directions

ch the items in A to the places in B.

A	B
Ben	Trafalgar Square
Millennium Dome	10 Downing Street
Nelson's Column	the Houses of Parliament
Pigeons	the Tower of London
Prime Minister	Oxford Street
Saturday Night Fever	Buckingham Palace
Queen	Greenwich
Crown Jewels	the River Thames
	the London Palladium

What's the rule?

Place names

Do the names of these things have 'the'?
Find examples in the texts.

streets	• rivers	• parks
squares	• theatres	

Some buildings have 'the' and some don't.
Which of these two names has the article 'the'?

_____ Buckingham Palace
_____ Palace of Westminster

Look at the two names. Where is the word 'palace' in each one? Can you make a rule for 'the' with buildings?

STUDY SKILLS

Exceptions to a rule

Most things in a language have rules. We know whether something is correct or not.

Example
Say: Buckingham Palace ✓
Don't say: The Buckingham Palace ✗

Sometimes things don't follow the rule.

Example
Say: The Millennium Dome ✓
Don't say: Millennium Dome ✗

When you meet exceptions, note them in your vocabulary book and learn them as separate things.

Practice

4 Put in **the** where necessary.

- 1 _____ Downing Street
- 2 _____ Trafalgar Square
- 3 _____ Tower of London
- 4 _____ Greenwich Park
- 5 _____ Bank of England
- 6 _____ City of London
- 7 _____ Big Ben
- 8 _____ Nelson's Column
- 9 _____ Cambridge Theatre
- 10 _____ London Bridge
- 11 _____ River Thames
- 12 _____ Oxford Street

5 a 33 These people went to London. Listen. What did they do? Match the activities to the people.

- feed the pigeons
- go to a pop concert
- have lunch
- see the Prime Minister
- watch a show
- see a space rocket
- go on a boat
- go shopping

b Listen again. Where did they do the things?

c Now write what the people did and where.

Example

1 They went shopping in Oxford Street.

Customer

Waiter.
Could you call me a taxi?

Waiter

Certainly, Sir.
You're a taxi.

UNIT 3

Příloha č. 2

PRACTICE

1 Guy Fawkes Night

*Remember, remember,
the fifth of November:
gunpowder, treason and plot.
I see no reason,
why gunpowder treason
should ever be forgot.*

Learn the rhyme and say it together in your form.

Noc Guye Fawkes

*Vzpomeň na listopad pátého,
střelný prach, zradu a spiknutí,
nevidím důvodu žádného,
aby kdy upadl v zapomenutí.*

2 Guy Fawkes Night

a Read the story about Guy Fawkes Night or Bonfire Night. Who was Guy Fawkes? What didn't he do?

In London, in the year 1605, some people wanted a new king – the king of Spain. So they planned the Gunpowder¹ Plot² for 5th November. That was the first day of parliament³, and the king or queen of Britain always goes and speaks to parliament then. The plan was this: blow up⁴ the king and parliament together.

One of the group was Guy Fawkes. On the night of 4th November he put gunpowder

under the Houses of Parliament.

But the king's men knew about the plot. They found Guy Fawkes, took him away and put him in the terrible Tower of London.

And the next day, when the king opened parliament, everything was quiet.

That is the story behind Bonfire Night. And every 5th November people have bonfires and fireworks because Guy Fawkes didn't blow up the king and parliament.

¹ gunpowder – střelný prach ² plot – spiknutí ³ (Houses of) Parliament – parlament
⁴ (to) blow up – vyhodit do povětří

b Look at these pictures. Three pictures are wrong. Which pictures are they?

WORD WATCH

Match the places
to the right city:

London

New York

Víte něco
bližšího o těchto
místech? Znáte
nějaká jiná místa
v Londýně nebo
New Yorku, která
rozhodně stojí
za vidění?

the Thames • Manhattan • Wembley • the Charles Bridge • Big Ben
the Old Town • Buckingham Palace • the Statue of Liberty • the Prague Castle
5th Avenue • Central Park • Wenceslas Square • the Hudson River • Tower Bridge

VOCABULARY

(to) belong to
(to) enjoy
(to) be fed up (with)
for example
(to) get ready
heritage
(to) pack
place of interest
shopping centre
sightseeing
(to) swap
(to) wash the dishes
all over the country
the Charles Bridge
the Old Town
the Prague Castle
Wenceslas Square

[bɪ'lɒŋ]
[ɪn'dʒɔɪ]
[bi: fed 'ʌp]
[fəɪg'zɑ:mpəl]
[get 'redi]
['herɪtɪdʒ]
[pæk]
[pleɪs əv 'ɪntrɪst]
['ʃɒpɪŋ sentə]
['saɪtsi:ɪŋ]
[swɒp]
[wɒʃ ðə 'dɪʃɪz]

náležet, patřit
užít si
mít něčeho dost/plné zuby
například
připravít se
dědictví
balit
zajímavé místo
nákupní centrum
navštěvování památek
vyměnit si
mýt nádobí
po celé zemi
Karlův most
Staré Město
Pražský hrad
Václavské náměstí

MY PORTFOLIO

V této lekci jste se naučili:

Poradit návštěvníkům České republiky, jak zde mohou strávit volný čas.

When you are tired of sightseeing in Prague, you can visit the Dinopark
in the Pilsen Zoo.

Zeptat se a popsat, co kdo dělá právě v tuto chvíli.

I'm cleaning my room. What are you doing?

LIGHTS, CAMERA, ACTION!

STUDY SKILLS

Reading and listening for specific information

You can get a lot of information from a text even if you don't know a lot of the words. In these exercises don't try to understand everything. Just look or listen for the information you are asked for. You'll be surprised how much you can understand!

Reading

Read what Vicky says. Answer her questions.

Do you like films?
I do. Have you seen any of
these films? Did you like
them?

Some films are only for adults or older children. Find the information in the reviews to complete this guide about films and ages.

Film classification

- _____ : Universal. Anyone can watch these films.
- _____ : Parental Guidance. Your parents decide if you can watch this film.
- _____ : You can't watch this film until you are 12 years old.
- _____ : You can't watch this film until you are 15 years old.
- 18** : Only adults over 18 can watch this film.

Look at the reviews and complete this chart. (You won't find all the information for each film.)

Film title	_____
Director	_____
Stars	_____
Classification	_____
Length	_____

1

Notting Hill (UK) 15

The people who made *Four Weddings and a Funeral* come together again. This time, Hugh Grant plays a London bookshop owner. His life is turned upside down when he meets American movie star, Anna Scott (played by Julia Roberts). Director, Roger Michell, and writer, Richard Curtis, have produced an amusing romantic comedy.

Showing this week at:
The Odeon and Studio 4

2

Star Wars: The Phantom Menace U

Director	George Lucas
Stars	Ewan McGregor, Liam Neeson, Natalie Portman, Samuel Jackson, Jake Lloyd

Sci-fi fans have waited a long time for it, and here it is. Lucas starts his first new *Star Wars* film with Lloyd (above) playing the young Anakin Skywalker. McGregor is Obi-wan. As you would expect, the special effects are mind-blowing.

3

You've Got Mail (US) PG

Kathleen Kelly (Meg Ryan) owns a nice children's bookshop in New York. But she's got a secret. She's in love with a complete stranger. It's a cyberspace love affair – 'Shopgirl' (Meg Ryan) chats to 'NY152' (Tom Hanks) by e-mail. She doesn't know that NY152 is Joe Fox, the wicked owner of Fox Books, which wants to close Kathleen's little bookshop. At 128 minutes, it's too long. Pity, because director Nora Ephron has made one of the best romantic comedies of the year.

CARDIFF

ANGELES

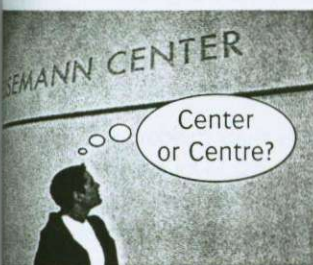
The Richmond family left their home in Cardiff two years ago. They went to live in Los Angeles. We asked them about the differences between their old life in Britain and their life in the USA.

When we lived in Cardiff, I used to go to work by bus, and the kids used to walk to school. Now we go everywhere by car.' Mrs Richmond

'I didn't use to be interested in baseball, but everyone's crazy about it here. I used to be a football fan, but now I watch baseball every Saturday.' Mr Richmond

In Britain, we used to wear a school uniform. We don't have to wear a uniform here. It's great. What else is different? Well, I didn't use to swim much, but the weather's better here so I often go swimming now. And I never used to go roller blading, but it's really popular here.' Holly, aged 13

'I used to think the English language was the same everywhere. But it isn't! For example, I used to wear trainers. Here I wear 'sneakers'. We used to eat biscuits. Now we eat 'cookies'. Crisps are called 'potato chips' in the US and chips are called 'fries'!' Seb, aged 15

Příloha č. 5

b Complete the sentences with *used to* / *didn't use to* + one of these verbs.

live drive go out with like play have

- The Richmonds a cat, but they haven't got any pets now.
- Holly's grandparents in Liverpool, but they've just bought a house in Spain.
- Seb a girl called Sandy but he hasn't got a girlfriend at the moment.
- Mr Richmond baseball, but now he's crazy about it.
- Holly hockey at the weekend, but now she goes roller-blading
- Mrs Richmond to work, but now she goes everywhere by car.

5 Listening Song

- a Close your books and listen. Choose the best description of the song. It's about ...
a children. b saying goodbye. c memories.
- b Listen again, then find the best word to complete these sentences.
- The singer has gone back to a(n) ... place.
a old b special c strange
 - Her playground was a place where she used to feel ...
a safe. b scared. c lonely.
 - People say you shouldn't think about the ... but the singer doesn't agree.
a future b present c past
 - When she says 'I wish you were here', the singer feels ...
a happy. b sad. c excited.

6 Writing and speaking

I'm different now!

Use what you know

What were you like ten years ago? Write at least three things that are different now, then tell a friend.

I used to have short hair, but now I've got long hair.

I used to believe in ...

I used to like ...

D ARE YOU A COUCH POTATO?

Příloha č. 6

STUDY SKILLS

New words

When you read or listen to something, there are often words that you don't know. What can you do?

- 1 Don't worry. You can understand a lot, even if you don't know all the words.
- 2 Don't stop to find all the new words in a dictionary. Try to work out the meaning from the context.
- 3 After the lesson, check any new words in your dictionary and write them down in a vocabulary notebook. Try to learn some new words each week.

Reading

- a You're going to read a magazine article. Look at the picture and the title. What do you think 'a couch potato' is?
- b Read the article. Who are 'the couch potato generation'? Why?

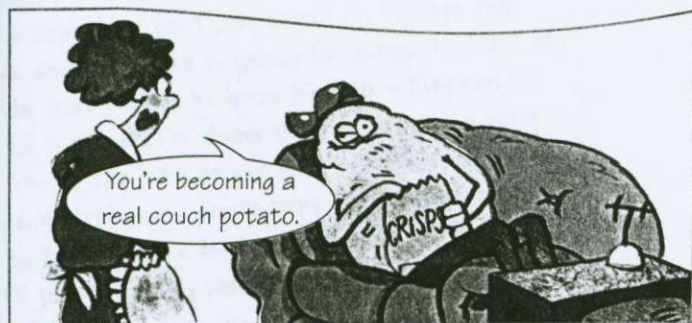
- 2 Look at the pictures. What does the survey say about the things?

Example

Young people don't read books.

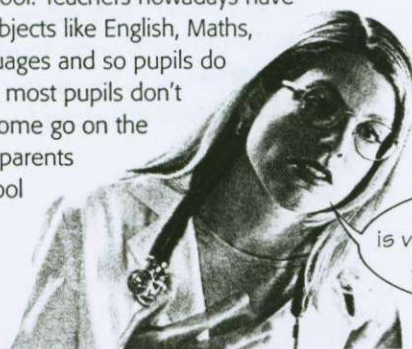

The Couch Potato Generation

According to a recent survey, Britain's kids aren't as fit as their parents and grandparents. They don't read books, they don't write letters and for most of their free time they just slump in front of a television or computer.

The problem starts at school. Teachers nowadays have to give a lot of time to subjects like English, Maths, Science and foreign languages and so pupils do less PE and Games. Also, most pupils don't walk or cycle to school. Some go on the bus, but more and more parents take their children to school and back by car.

The problem is very simple. Life is too easy for young people today.

When they get home, what do they do? Do they play in the garden or in the street? Do they go to the park for a game of football or tennis? No, they sit down and watch TV or play a computer game. The survey says that sixty per cent of British children have got a television or computer in their bedroom.

John, 13, is one of the young people in the survey. He lives less than a mile away from his school, but he doesn't walk to school. His mother takes him there and back by car. At break and lunchtime he stands and talks to his friends. When he gets home he switches his TV on and he doesn't switch it off until he goes to bed – six hours later! He doesn't read books and he doesn't go out. If he wants to talk to his friends, he uses the telephone.

The survey is about young people in Britain, but this isn't just a British problem. Surveys in other countries show that it's happening all over the world. 'Kids today just don't take enough exercise,' says Dr Morgan, 'and they eat too much junk food, too. It's very sad. We've got all these wonderful things – televisions, video-recorders, computers, cars – but they're producing a generation of couch potatoes.'

PROBLEM PAGE

Příloha č. 7

Language in use

1 Read what Phil says and discuss his questions.

Do you ever read the problem pages in magazines? What problems do people write about?

2 Look quickly at this letter to a problem page. Choose the correct answers to these questions.

- 1 What is the girl's problem?
 - A She hasn't got any friends.
 - B She has to get up very early.
 - C She can't go out in the evening.
 - D She can't stay out late.
- 2 What advice does the magazine give her?
 - A Ignore your parents. Stay out as long as you want.
 - B Talk to your parents about the problem.
 - C Go and live with one of your friends.
 - D Your parents are right – you should be home by 9.30!

Dear Problem Page,

What time do you think young people should come home at night? When I go out for the night, my parents say that I have to be home by 9.30. I only go out on Fridays and Saturdays, so I don't have to get up for school the next day. My friends don't have to be home by 9.30 – they can all stay out till 11 o'clock. I'm always the first to leave a party and my friends say 'Why do you have to leave so early?'. It's very embarrassing – people think I'm a baby because I have to go home early. I don't know what to do. Sometimes I think I'll just ignore my parents and stay out late. What should I do?

Trish, age 15, from Dartford

Well first of all, Trish, you mustn't do anything silly. If your parents say that you mustn't stay out after 9.30, then you must be home by 9.30. You have to show them that they can trust you. The next time you want to stay out late, talk to your parents about it. Explain how you feel, and perhaps they'll understand.

3 a 49 Now read and listen to the letter. Answer these questions.

- 1 How old is Trish?
- 2 What time does she have to be home?
- 3 What time do her friends have to be home?
- 4 Why does she find it embarrassing?
- 5 Why mustn't she ignore her parents and stay out late?

b What do you think about Trish's problem and the advice?

What's the rule?

must/mustn't, don't have to, can

4 a Use the table. Make four true sentences about Trish and her friends.

Trish . . .

Trish's friends . . .

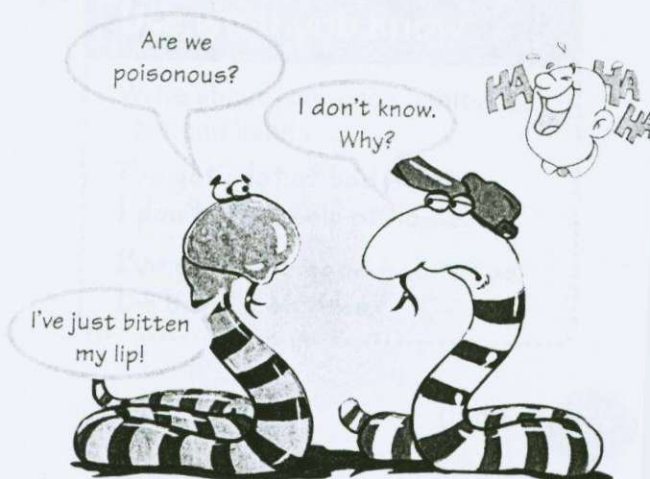
must	
don't have to	be home by 9.30.
mustn't	stay out late.
can	

b Translate the sentences into your own language.

c Complete these two sentences with **mustn't** or **don't have to**.

- 1 I like Sundays, because I _____ get up early.
- 2 On weekdays I _____ get up late or I'll miss my bus.

d Look at the table in a again. Which of the verbs can you replace with **have/has to**?

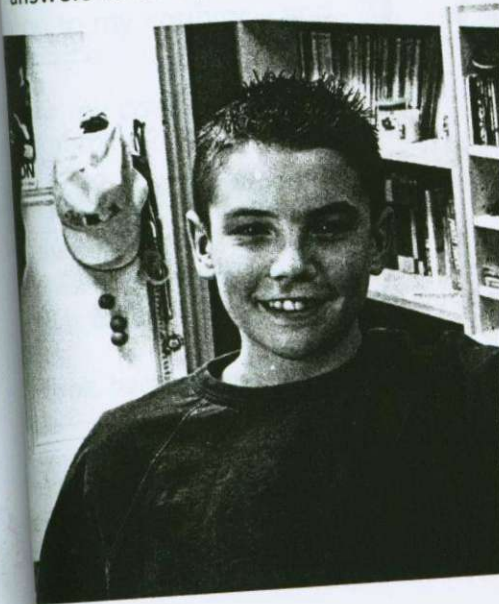
Reading and listening questionnaire

Read the questionnaire. Who is it for?
a a child b a teenager c an adult

 Listen to Ben and write his answers to the questionnaire. Then talk about Ben's habits.

He usually does his homework on time.

What about you? Write your answers to the questionnaire.

Good habits? Bad habits?

Choose the best description for you!

1 Homework

- a I always do my homework on time.
- b I usually do my homework on time.
- c I don't usually do my homework on time.

2 Your room

- a I always tidy my room at the weekend.
- b I sometimes tidy my room.
- c I never tidy my room.

3 Housework

- a I often help with the housework.
- b I sometimes help at home.
- c I never do any housework.

4 TV

- a I always watch TV when I get home.
- b I sometimes watch TV in the evening.
- c We haven't got a television.

5 On time?

- a I'm often late.
- b I'm sometimes late.
- c I'm not usually late.

6 Exercise

- a I play a lot of sport and I walk a lot.
- b I do PE at school but that's all.
- c I'm lazy. I don't often get any exercise.

Speaking

Read the questions and think of your answers.

What are you like? Are you:

a telly addict?

lazy?

energetic?

helpful?

well-organised?

b Ask a friend at least two questions.

A: Are you lazy?

B: It depends. I don't often tidy my room.

A: Are you well-organised?

B: Sometimes. But I'm usually late.

6 Writing My habits

Use what you know

Write about your good habits and your bad habits.

I've got a lot of bad habits.
I don't often help at home.

I've got some good habits too.
I'm usually on time.

Coursework 6

My window on the world

Matt's newsletter, then write about your country. Use pictures, photos and drawings.

Visit to my country

This is my last newsletter. I hope you enjoyed the news. This newsletter is an invitation to my country – and some advice.

You'll like my country! When are you coming?

If you visit the UK, you'll need an umbrella, because it rains a lot. A dictionary, because the British aren't very good at foreign languages. A guide book, because there are some fabulous places to visit.

If you're in this country, you must remember to say 'Please' and 'Thank you'. The British are very polite! Stand in a queue. The British queue for everything. Talk about the weather. The British think it's really interesting.

My favourite place in the UK is the Lake District, in northwest England.

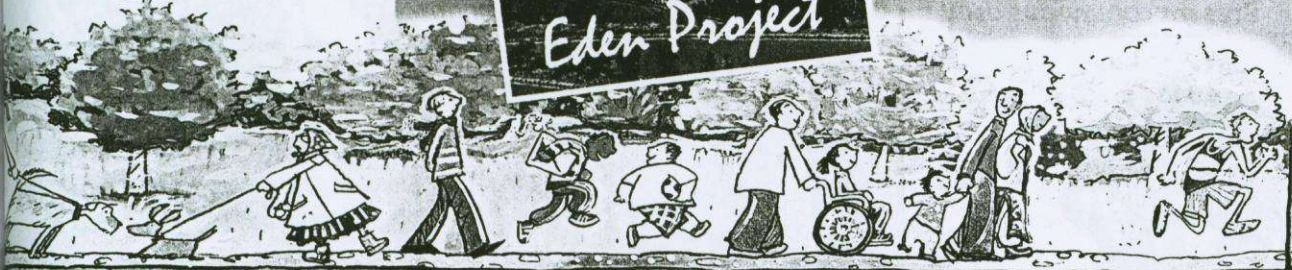
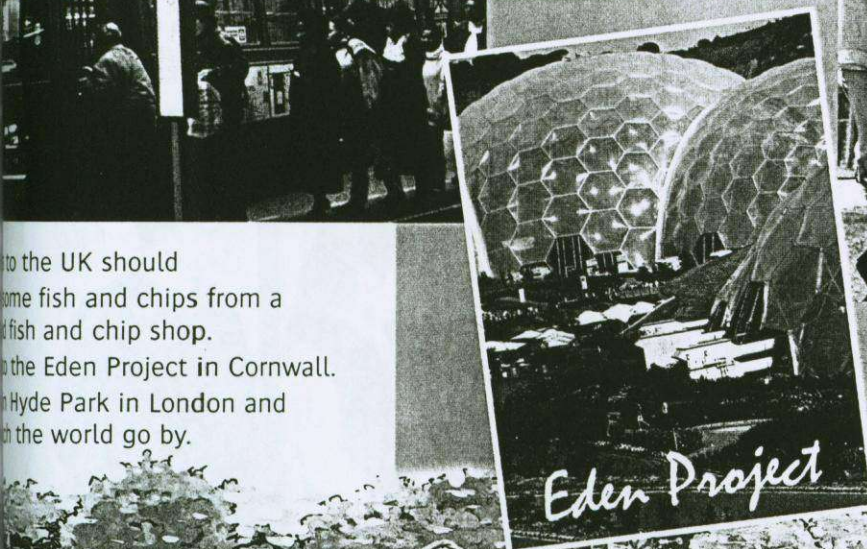

Isn't it a lovely day!

Yes, it is. But it's going to rain this afternoon.

If you go to the UK should you try some fish and chips from a fish and chip shop. Visit the Eden Project in Cornwall. See Hyde Park in London and how the world go by.

Kelly's news

1 a What happened in the last episode of the story? Look back and check your ideas.

b **54** Read and listen to this episode. Answer these questions.

- 1 Where are the kids?
- 2 What is Kelly's news?

Justin Hey, look. They're having a disco here on Saturday.

Vicky Oh, yes. Hasn't Kelly arrived yet?

Phil She's just coming now.

Kelly Hi, everyone. Sorry I'm late.

Vicky Hi, Kelly. How was your day with Sam?

Phil (thinks) Sam, Sam, Sam. Why do we have to talk about Sam?

Kelly You won't believe what's happened.

Phil (thinks) Actually, I don't want to know.

Vicky Well, come on. Tell us all about it.

Kelly Well, it happened on Saturday afternoon. We were standing on a bridge over the river, and he was holding my hand.

Vicky How romantic!

Phil (thinks) How yuk!

Kelly Then suddenly we saw a boy in the water. He was shouting 'Help, help!'

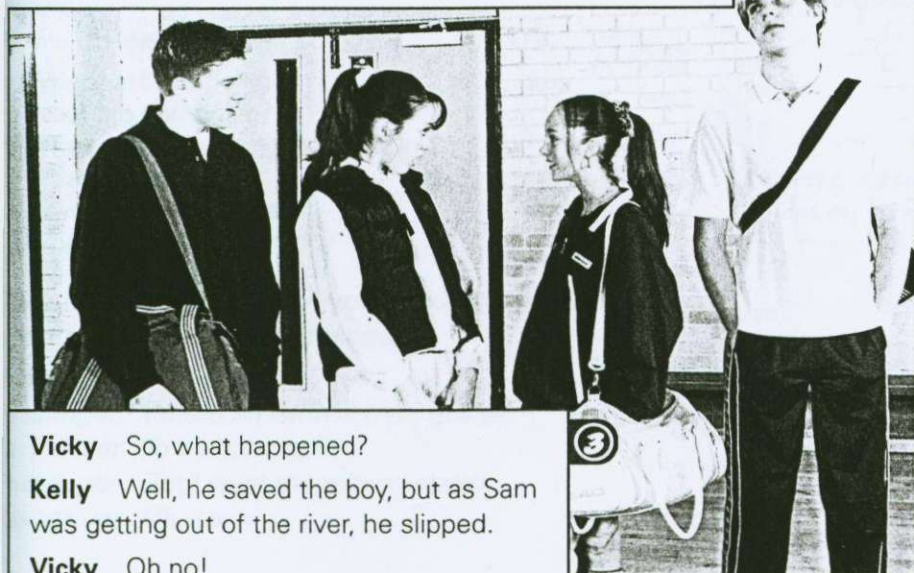
Vicky What did you do?

Kelly As soon as Sam saw the boy, he took off his jacket and his shoes and dived into the river.

Justin Wow! Cool!

Vicky Oh, why is Sam always so brave?

Phil (thinks) Oh, why doesn't Sam just disappear?

Vicky So, what happened?

Kelly Well, he saved the boy, but as Sam was getting out of the river, he slipped.

Vicky Oh no!

Kelly He hit his head on the bridge and disappeared under the water.

Vicky And did he ...? I mean ... Is he ...?

It's terrible.
Sam's dead!

Discuss these questions.

- 1 Why is Phil shocked?
- 2 Do you think Vicky and Justin are shocked too?

55 Listen to the second part of the episode and check your ideas.

Everyday expressions

Complete the expressions with these words.

two doubles game grab see free

- 1 I'm going to have a _____ of table tennis.
- 2 That table over there is _____.
- 3 Shall we play _____?
- 4 We'll just go and _____ that table.
- 5 Oh, I _____ now.
- 6 Come on, you _____.

What does Justin call Phil?

you fool ☐ you nerd ☐ you idiot ☐

Listen again and check your ideas.

Work in a group. Act out the story.

Emphasis

We can add emphasis to a question like this.

What **on earth** are you on about, Phil?

Say these questions with emphasis.

Example

Where **on earth** are we going?

- 1 Where are we going?
- 2 What are you doing?
- 3 Why are you wearing that hat?
- 4 What's happened?
- 5 How did they escape?
- 6 What are we going to do?

Think of a situation where you need to say the questions from b. Make dialogues.

Example

Passenger Where on earth are we going?

Taxi driver To the bus station.

Passenger But I want the railway station.

Taxi driver Oh, sorry.

go and ...

6 a Complete this sentence.

Come on. Let's _____ play table tennis.

b We use *go and ...* when you have to go to another place to do something. Find another example in 3a.

c Complete the dialogues. Use *go and ...* and these expressions.

get a bat	put my coat on
get dressed	ask my Dad for some money
get it for you	give Tim a ring
tell my mum	

Example

1 A Can I borrow your computer magazine?

B Sure. (The magazine is in another room.)

B Sure. I'll go and get it for you.

2 A Shall we go to the cinema?

B Good idea. (You have to tell your parents.)

3 A Let's play table tennis.

B OK. (You need a bat.)

4 A Why don't we go to the park?

B OK. (It's cold outside.)

5 A Shall we go bowling?

B OK. (Does Tim want to go too?)

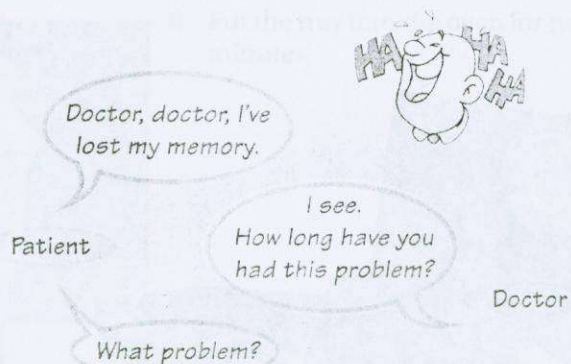
6 A Let's go into town.

B OK. Just a minute. (You need the bus fare.)

7 A Why don't we go out this morning?

B Sure. (You've still got your pyjamas on.)

d Read the dialogues with a partner.

SAM'S POTATO CAKES

Príloha č. 11

Comprehension

1 Sam is making potato cakes.

a Look at the pictures. What order do you think they go in?

b 51 Read and listen to the recipe. Number the pictures in the correct order.

We write: 400g potatoes
We say: four hundred
grams of potatoes

I'm going to make some potato cakes. They're delicious. For this recipe you need a few potatoes, some flour, some butter or margarine, some grated cheese, a bit of salt and a bit of oil.

Potato cakes

Ingredients

You will need:

- 400g potatoes
- 125g flour
- 40g butter or margarine
- 40g grated cheese
- salt
- oil

Instructions

- 1 Peel the potatoes and slice them.
- 2 Put the potatoes in a saucepan with some water and a bit of salt. Boil the potatoes for 20 minutes.
- 3 Pour away the water and mash the potatoes in the saucepan.
- 4 Put the mashed potatoes, the flour and the butter or margarine into a bowl. Mix them with a fork.
- 5 Take the mixture out of the bowl and roll it. Make 12 potato cakes like this:

1 cm

- 6 Put the oil in a frying pan. Fry the potato cakes until they are brown on both sides.
- 7 Take the cakes out of the frying pan and put them on a tray. Cover the cakes with the grated cheese.
- 8 Put the tray into the oven for two minutes.

49 Nelson Street
Chester CH1 1QX
Tuesday, 8th September

Dear Mum and Dad,

Well, the trip from Scotland was fine, and now we're in our new home in Chester. Rob likes his new job at Chester Zoo. It was my first day at Kingsway High School yesterday. The children and the teachers are very nice!

Here's a photo of our last day at the old house. Jamie and Fiona were very sad. Old Cleo in her cat basket was sad, too! But the weather was super!

"What's Chester like?" you ask in your letter. Well, we're very busy with the new house, so the answer is: I still don't know. You must come for a holiday here and then we can see the city together.

Love,
Helen

Teachers at Kingsway High School

Hunt, Christine		Geography
Keller, Jane		English
McCann, Helen		Maths
Martin, Jeffrey		PE

What's your surname, Nick and Debbie?

Do you live in Chester?

Have you got a pet?

What's its name?

Do you know the answers?

- 1 Nick and Debbie's surname is ...
- 2 They live in ...
- 3 They've got ...
- 4 ...

NOW YOU and a partner
Ask and answer questions about Sita, Ben and Jenny.

... Sita's surname?
Does she live ...?
Has ... got a pet?
... a brother or sister?
How old ...?

Najdi v dopise jméno ulice, ve které paní učitelka bydlí. Po kom je tato ulice pojmenovaná?

surname
= family name

Mnoho Britů a Američanů má ještě takzvané **middle name**, tedy jméno mezi křestním jménem a příjmením. Např. britská herečka Keira Knightley je Christina, David Beckham má tato jména dvě, víš jaká? Najdi ještě další příklady u svých oblíbených osobností.

Co se naučíte:

- Zeptat se někoho na jeho návrh.
- Navrhnout nějaký nápad nebo myšlenku.
- Mluvit o plánech do budoucna.
- Budoucí čas vyjádřený pomocí going to.

Vyjmenuj anglicky tři prvky cyklistické výbavy, které zvyšují cyklistickou bezpečnost v silničním provozu?

Najdi na internetu nějakou zajímavou stránku o cykloturistice a popiš, jaké informace je na ní možné najít.

Viš, že v holandském Amsterdamu kolo používá většina lidí? Na 730 000 obyvatel města připadá 600 000 jízdních kol! Jaká je situace v místě tvého bydliště?

Match the safety instructions with the photos.

BIKE SAFETY

1 Wear bright clothes so drivers can see you.

2 Check your lights before you ride.

3 Use cycle tracks.

4 Don't ride where there are a lot of cars.

5 Don't go on the pavement when you overtake.

6 And ALWAYS, ALWAYS wear a helmet!

NOW YOU

Look at the BIKE SAFETY poster again. What does it say?
You have to You mustn't

CULTURE

1 Do you spend more time with your family or your friends? What sorts of things do you do with them?

2 15 Read and listen to this information about families in Britain. Compare it to family life in your own country.

FAMILIES

In a typical British home there are two parents and one, two or three children. Nowadays divorce is common in Britain, so a lot of children live with just one parent in a single-parent family or in a step family.

Most people live in a house with a small garden and they probably own the house. About 67% of people in Britain own their own home. In the big cities a lot of people live in flats.

About half the households in Britain have got a pet. Cats are the most common pets, but dogs, fish, hamsters and birds are also popular. Most families have got one or two cars, a telephone, at least one television, a video and a computer.

Grandparents don't normally live in the same house as their children and grandchildren. They usually live in their own house or in an old people's home. People live longer nowadays, and like all European countries, Britain's population is getting older. At the moment 27% of people are over fifty years old, but by 2031 this will be 41%.

Most young adults don't live with their parents. They usually leave home between the ages of 18 and 25 when they go to university, get a job or get married. People get married and have children later nowadays. The average age for getting married is 26 for men and 24 for women. The average age for having a child is now 30.

People in Britain move house a lot. Many people don't live in the town where they grew up, because they move to another place to get a job. This means that it's quite common for people to live a long way away from their grandparents or aunts and uncles.

PROJECT

Choose one of these projects. Put the different parts of your project together on a poster or in a scrapbook.

Write about your own family.

- 1 Draw a family tree. Add some pictures of the people.
- 2 Describe your family, as Kelly does on page 12.
- 3 Write the life story of one of the older members.

Create a fictional family for a TV soap opera.

- 1 Invent a family. Draw a picture of the people, or make a collage from magazine pictures.
- 2 Write a short paragraph about each person. Give this information:
 - Name? Age?
 - Where was he/she born? Early life?
 - Jobs? Hobbies? Likes and dislikes?

Describe family life in your country.

Collect some information about these things.

- What kinds of families are common?
- Where do young people/old people live?
- What kinds of things do families do together?

Write down what you find out and illustrate your text with pictures, or interview some people and make a video or audio programme.

SONG

- 1 Look quickly at the song. Try to guess any words you don't understand. Underline all the words to do with sleeping and resting.
- 2 a 16 Listen to the song. Answer these questions.
 - 1 What does the singer like doing?
 - 2 What do people think about him?
 - 3 What does he think about them?
- b Now listen again and find the words that rhyme. Listen carefully – they aren't all at the end of a line.

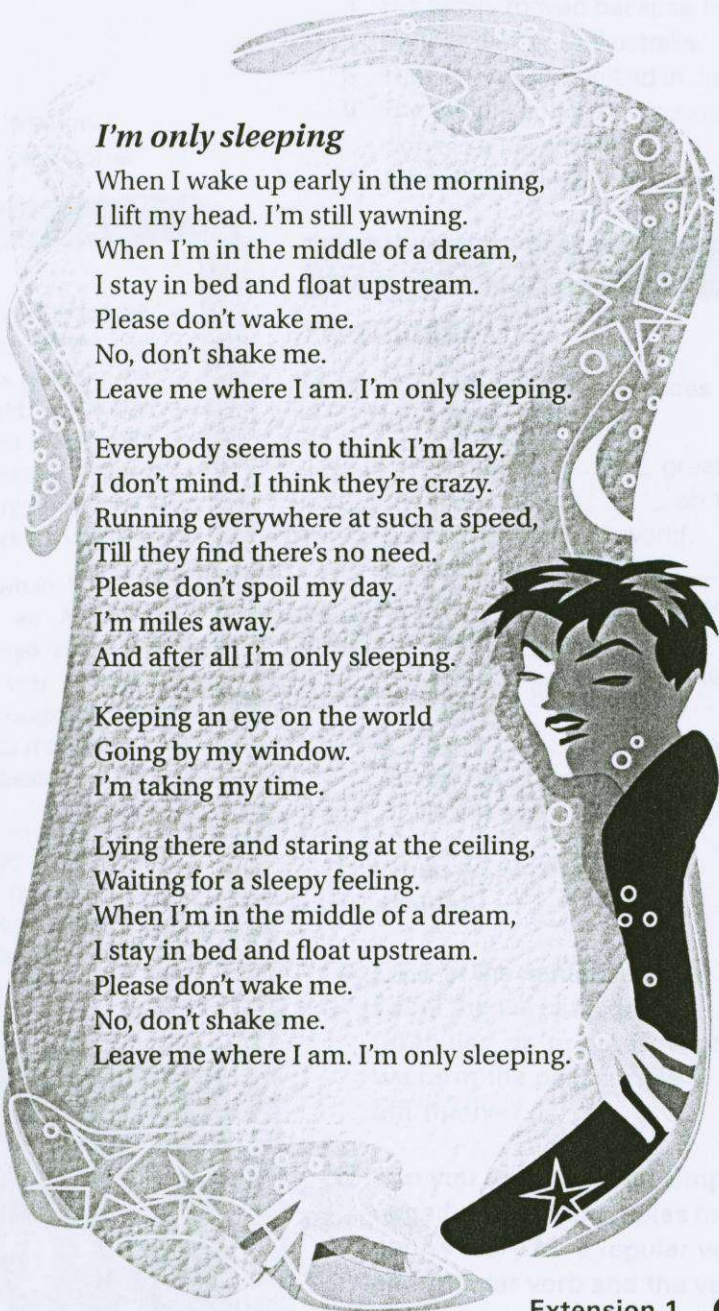
I'm only sleeping

When I wake up early in the morning,
I lift my head. I'm still yawning.
When I'm in the middle of a dream,
I stay in bed and float upstream.
Please don't wake me.
No, don't shake me.
Leave me where I am. I'm only sleeping.

Everybody seems to think I'm lazy.
I don't mind. I think they're crazy.
Running everywhere at such a speed,
Till they find there's no need.
Please don't spoil my day.
I'm miles away.
And after all I'm only sleeping.

Keeping an eye on the world
Going by my window.
I'm taking my time.

Lying there and staring at the ceiling,
Waiting for a sleepy feeling.
When I'm in the middle of a dream,
I stay in bed and float upstream.
Please don't wake me.
No, don't shake me.
Leave me where I am. I'm only sleeping.

1 HOME AND AWAY

Příloha č. 15

A MOVING

Language in use

1 Read what Kelly says. Answer her questions.

Where do you live?
Were you born there? Were your parents
born in the same place?

2 Look quickly at the magazine article.

1 What is the boy's name?	3 Where does he live now?
2 Where was he born?	4 Does he like his new home?

Moving

My name's John. I live in Birmingham, but I wasn't born in England. I was born in Brisbane, Australia. We moved to England two years ago when my dad got a new job. I didn't want to leave Australia. I had a great life there. I had lots of friends and we went to the beach almost every day after school. I loved surfing and the weather was great.

I didn't like it in England when we first arrived. I didn't have any friends. All my friends were on the other side of the world. It was also winter, so the weather wasn't very nice – it was really cold and it rained all the time! I felt very lonely and I just wanted to go back to Australia.

Things got better when I started school. There was an Australian soap opera on TV called 'Home and Away' and all the kids at school watched it. They thought that my Australian accent was really cool, so I soon made lots of friends.

Now I like it here. Birmingham's a great city. I can't go to the beach after school, but I go windsurfing with my friends every weekend. I still miss the Australian weather, though!

3 3 Now read and listen to the article. Are these statements true or false?

- 1 John was born in the USA.
- 2 His family moved to England when he was a baby.
- 3 He wanted to stay in Australia.
- 4 His family moved because his mother didn't like Australia.
- 5 They arrived in England in July.
- 6 The people at his new school didn't like his accent.
- 7 John doesn't like Birmingham.

What's the rule?

Past simple

4 a Complete these sentences from John's story.

- 1 The weather great.
- 2 All my friends on the other side of the world.
- 3 All the kids at school it.
- 4 We to England two years ago.
- 5 I just to go back to Australia.
- 6 I soon lots of friends.
- 7 We to the beach almost every day.

b When do we use the past simple?

c Look at the sentences in a. Label the verbs 'regular', 'irregular' or 'to be'. How do we form the past simple affirmative?

d Can you form the past simple negative? Find examples in John's story for a regular verb, an irregular verb and the verb *to be*.

Look at the diagram.

July	August	September
John started windsurfing.		John started windsurfing 2 months ago.

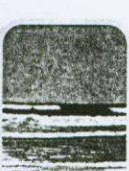
Translate the sentences into your own language. Find an example with *ago* in John's story.

Practice

Compare John's life now with his life in Australia.

Example

John didn't live in a flat. He lived in a bungalow.

England	Australia
1 He lives in a flat.	
2 He walks to school.	
3 He gets up at eight o'clock.	
4 School starts at nine o'clock.	
5 He goes home at half past three.	
6 He wears a blue school uniform.	
7 It rains a lot.	
8 He watches TV after school.	

WORKING WITH WORDS

Life events

7 a Complete the expressions with these words.

married moved lived died
born started grew

- I was _____ in London.
- We _____ to Cardiff when I was two.
- I _____ up in a village.
- We _____ in a big house.
- My parents got _____ in 1985.
- I _____ school when I was five.
- My grandfather _____ last year.

b Add some more events to the list.

8 a 4 Listen to Alison. She is talking to 'Teenline', a radio phone-in. Tick the things she talks about.

- Scotland ☐
- factory ☐
- seven ☐
- twelve ☐
- Africa ☐
- London ☐
- Wales ☒
- school ☐
- brother ☐
- dog ☐
- house ☐
- accent ☐

- Manchester ☐
- friends ☐
- grandparents ☐
- the weather ☐

b Listen again. What does she say about the things? Write a sentence about each one.

Example

Alison was born in Wales.

9 Tell a partner about your life. Use these expressions.

Example

I didn't have long hair two years ago.

two years ago	when I was a baby
last year	on my last birthday
a week ago	six hours ago